

**МАТЕРИАЛИ
XV МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ**

**НОВИНИ НА НАУЧНИЯ ПРОГРЕС -
2019**

15 - 22 август 2019 г.

Volume 3

София
«Бял ГРАД-БГ ОДД»
2019

То публикува «Бял ГРАД-БГ» ООД, Република България,
гр.София, район «Триадица», бул.« Витоша» №4, ет.5

Редактор: Милко Тодоров Петков

Мениджър: Надя Атанасова Александрова

Технически работник: Татяна Стефанова Тодорова

Материали за XV международна научна практическа конференция,

Новини на научния прогрес - 2019, 15 - 22 август 2019 г.: София.

« Бял ГРАД-БГ » - 80 с.

За ученици, работници на проучвания.

Цена 10 BGLV

ISBN 978-966-8736-05-6

© Колектив на автори, 2019

© «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2019

ИКОНОМИКИ

Логистиката

Залесский Б.Л.

Белорусский государственный университет

БЕЛАРУСЬ – КЕНИЯ: НАМЕЧЕНЫ ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ТОЧКИ РОСТА

В августе 2019 года в Найроби состоялся белорусско-кенийский деловой форум, в рамках которого его участники наметили перспективные точки роста двустороннего торгово-экономического сотрудничества. При этом внимание сторон было сфокусировано на перспективах осуществления совместных проектов, которые способствовали бы реализации стратегической “Программы большой четверки” правительства Кении, которая включает в себя «продовольственную безопасность и питание, универсальное медицинское обеспечение, доступное жилье и производство» [1]. В итоге на форуме были подписаны соглашения о строительстве на кенийской земле завода железобетонных конструкций и создании рыбководческой фермы общей стоимостью, превышающей сто миллионов долларов. Достигнуты также договоренности о поставках в Кению автотракторной техники и оборудования из Беларуси почти на двадцать миллионов долларов с последующим созданием в этой африканской стране сборочного производства белорусских тракторов мощностью до пяти тысяч единиц в год.

Эти факты свидетельствуют о том, что состоявшийся деловой форум стал важным конкретным шагом на пути к становлению двустороннего сотрудничества Беларуси и Кении, дипломатические отношения между которыми были установлены еще 26 лет назад. Правда, до сих пор договорно-правовая база белорусско-кенийского взаимодействия все еще находится в стадии формирования. Но обнадеживает тот факт, что сейчас стороны ведут подготовку к подписанию целого ряда совместных документов, регулирующих двусторонние отношения в самых разных областях, в том числе в сфере сельского хозяйства, высшего образования, науки и технологий. Позитивной тенденцией последних лет в развитии партнерских связей двух стран является стремительный рост – более чем на сорок процентов – взаимного торгового оборота в 2018 году, который вплотную приблизился к 50 миллионам долларов. «Традиционными статьями белорусского экспорта в Кению являются: удобрения

калийные и минеральные смешанные, газетная бумага, полиграфическая продукция. Основу кенийского импорта в Беларусь формируют поставки цветов и бутонов, орехов, овощей и фруктов, кофе, чая» [2]. И это дает основания белорусской стороне на самом высоком уровне прогнозировать, что «в скором времени Кения станет одним из ключевых партнеров Беларуси в Африке» [3].

Серьезность намерений белорусской стороны основательно освоиться на кенийском рынке подтверждает факт организации первой национальной экспозиции Беларуси на Международной выставке продуктов питания, гостиничного бизнеса и сельского хозяйства FoodAgro, состоявшейся в Найроби в начале августа 2019 года. В Минске уверены, что участие в данной выставке, которая является составной частью крупнейшего выставочного мероприятия в Восточной Африке – Kenya International Trade Exhibition, «будет способствовать продвижению на кенийский рынок белорусской сельскохозяйственной техники и оборудования, удобрений, продовольствия, сельскохозяйственной продукции, а также станет стартовой площадкой для выхода белорусских предприятий в страны КОМЕСА (интеграционное объединение Восточной и Южной Африки)» [4].

В кенийской столице свою продукцию представили предприятия концерна «Белгоспищепром», ОАО «Управляющая компания холдинга «Лидсельмаш», открытые акционерные общества «Гомсельмаш», «МТЗ», «МАЗ», «Бобруйскагромаш», «Лидахлебпродукт», а также унитарное предприятие «Сморгонский комбинат хлебопродуктов». Участие этих белорусских экспортеров в названной выставке объясняется тем фактом, что Кения – аграрная страна, где «более 35% ВВП приходится на сельхозсектор» [5], где в декабре 2017 года была запущена новая программа планового экономического развития страны до 2022 года с акцентом на развитие национального производства, обеспечение продовольственной безопасности и строительство доступного жилья. В этой связи белорусским производителям при грамотном подходе можно реально претендовать на увеличение поставок сюда своего сельскохозяйственного оборудования, удобрений, химических средств защиты растений. Перспективно в этой африканской стране и развитие мясо-молочного производства, так как «ассортимент такой продукции в Кении неширокий, поэтому здесь с интересом реагируют на предложения о создании мясо-молочных комплексов, птицекомплексов, линий по переработке мяса, по производству сыров» [6]. Интересен и такой факт. В Кении сегодня работает немало производителей, которые собирают здесь седельные тягачи, тракторы, легковые автомобили. Есть компания,

которая собирает на своих площадях три модели автомобилей марки Volkswagen. Именно она и хотела бы расширить номенклатуру собираемой у себя техники за счет белорусских тракторов.

Заметим, что выставка в Найроби стала продолжением курса белорусской стороны на активное участие в разнообразных деловых мероприятиях, проводимых на африканском континенте в 2019 году. Так, в марте этого года впервые национальная экспозиция Беларуси была организована на Международной выставке сельского хозяйства и животноводства, продуктов питания, напитков и упаковочных технологий Agrofood, которая проходила в нигерийском городе Лагосе. А в апреле экспозиция Made in Belarus была представлена на 60-й многоотраслевой международной выставке Zimbabwe International Trade Fair 2019 в зимбабвийском городе Булавайо – одной из крупнейших в южноафриканском регионе.

Литература

1. О белорусско-кенийском деловом форуме [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <http://kenya.mfa.gov.by/ru/embassy/news/e02ca9530a8dcc63.html>
2. Беларусь – Кения [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: http://kenya.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/
3. Лукашенко рассчитывает, что Кения станет одним из ключевых партнеров Беларуси в Африке [Электронный ресурс]. – 2018. – URL: <https://belta.by/president/view/lukashenko-rasschityvaet-chto-kenija-stanet-odnim-iz-kljuchevyh-partnerov-belarusi-v-afrike-328984-2018/>
4. Национальная экспозиция Беларуси открылась на выставке FoodAgro в Кении [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <https://belta.by/economics/view/natsionalnaja-ekspozitsija-belarusi-otkrylas-na-vystavke-foodagro-v-kenii-356957-2019/>
5. Выставка FoodAgro позволит Беларуси расширить свое присутствие на рынке Кении – Садохо [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/vystavka-foodagro-pozvolit-belarusi-rasshirit-svoe-prisutstvie-na-rynke-kenii-sadoho-349941-2019/>
6. Спрос на белорусскую сельхозтехнику в Кении постоянно растет [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/spros-na-belorusskuju-selhoztehniku-v-kenii-postojanno-rastet-349964-2019/>

Залесский Б. Л.

Белорусский государственный университет

БЕЛАРУСЬ – ТАДЖИКИСТАН:

ПРИОРИТЕТ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ – СФЕРА ОБРАЗОВАНИЯ

Сфера образования является одним из приоритетных направлений развития стратегического партнерства, о котором Беларусь и Таджикистан договорились в июне 2019 года и в рамках которого таджикское руководство предлагает максимально расширить взаимодействие. При этом перспективным «видится создание в Таджикистане филиалов белорусских вузов, открытие новых совместных факультетов и даже учреждений высшего образования» [1]. Напомним, что белорусско-таджикское взаимодействие в образовательной сфере базируется сейчас сразу на нескольких межправительственных и межведомственных соглашениях: о сотрудничестве в сфере высшего и послевузовского образования (2013), о сотрудничестве в области образования (2000); о сотрудничестве в сфере дошкольного образования (2018). Особенно динамично развиваются эти партнерские связи между университетами двух стран. Достаточно сказать, что «договорные отношения белорусских учреждений высшего образования с таджикскими учебными заведениями реализуются в рамках 77 междууниверситетских договоров в сфере образования» [2]. И, действительно, весьма эффективной формой реализации этих договоренностей сегодня стали совместные белорусско-таджикские факультеты, которых на середину 2019 года насчитывалось уже пять.

Первой “ласточкой” в этом плане стал инженерно-технический факультет, открытый в 2012 году на базе Таджикского технического университета имени академика М.С. Осими и Белорусского национального технического университета. Обучение на этом факультете ведется на русском языке в два этапа. Первый реализуется в таджикском вузе и включает в себя обучение сначала на подготовительных курсах студентов, не владеющих русским языком, а затем – на первом и втором курсах. Второй этап – обучение в Минске с защитой

дипломного проекта. В 2018/2018 учебном году на факультете обучалось 476 таджикских студентов. Наиболее популярными направлениями подготовки у них являются: строительство, архитектура, машиностроение, приборостроение. «В 2017 году состоялся первый выпуск совместного факультета – 24 выпускника» [3].

На базе того же Таджикского технического университета имени академика М.С. Осими в 2016 году совместно с Белорусской государственной академией авиации был создан факультет гражданской авиации, где готовятся специалисты по таким направлениям, как “Техническая эксплуатация авиационного оборудования (приборное и электросветотехническое оборудование)”, “Техническая эксплуатация авиационного оборудования (радиоэлектронное оборудование)”, “Организация движения и обеспечения полетов на воздушном транспорте (организация воздушного движения)”. «В настоящее время на совместном факультете на первом курсе обучаются 25 студентов, а 28 студентов продолжают обучение в БГАА на втором курсе» [4].

Два совместных факультета действует сегодня также на базе Белорусского государственного и Таджикского национального университетов. Во-первых, это – совместный факультет информационных технологий, соглашение о создании которого было подписано в июне 2015 года и где с той поры студентов готовят «по специальностям “прикладная математика”, “компьютерная безопасность”, “математика и информационные технологии”» [5]. Во-вторых, это – факультет экологосберегающих технологий, созданный в 2016 году, где на начало 2018 года обучался 101 студент первого и второго курсов «по специальностям первой ступени высшего образования: “Энергоэффективные технологии и энергетический менеджмент”, “Ядерная и радиационная безопасность” и “Медико-биологическое дело”» [6].

Наконец, в марте 2019 года состоялось открытие совместного факультета Полоцкого государственного университета и Технологического университета Таджикистана. Это позволило осуществить в 2019 году первый набор студентов на новый факультет по двум специальностям – “Машины и аппараты химических производств и предприятий строительных материалов” и “Проектирование, сооружение и эксплуатация газонефтепроводов и газонефтехранилищ”. А по итогам переговоров представителей Полоцкого государственного университета с руководством Таджикского национального университета тогда же были

намечены планы «реализации сотрудничества в области подготовки специалистов, магистрантов и аспирантов, совместного участия в программах академической мобильности, проведения научных исследований и реализации совместных образовательных программ по специальностям “Практическая психология” и “Туризм и гостеприимство”» [7].

Надо полагать, что к более продвинутым формам взаимодействия скоро перейдут и другие высшие учебные заведения двух стран. В частности, это касается Белорусского государственного медицинского университета и Таджикского национального университета, которые еще в октябре 2016 года подписали Соглашение об академическом и научном сотрудничестве. При этом с белорусской стороны была высказана заинтересованность в таких партнерских связях, «особенно если удастся придать сотрудничеству выраженную практическую направленность, например, в ракурсе исследований сердечно-сосудистых заболеваний» [8].

Литература

1. Переговоры с Президентом Таджикистана Эмомали Рахмоном [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/peregovory-s-prezidentom-tadzhikistana-emomali-raxmonom-21425/
2. Сотрудничество между Республикой Беларусь и Республикой Таджикистан в сфере образования активно развивается [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <http://edu.gov.by/news/sotrudnichestvo-mezhdu-respublikoy-belarus-i-respublikoy-tadzhikistan-v-sfere-obrazovaniya-aktivno-r/>
3. Совместный инженерно-технический факультет БНТУ-ТТУ [Электронный ресурс]. – 2018. – URL: <http://www.bntu.by/engineering-and-technical-faculty-bntu-ttu.html>
4. Факультет гражданской авиации Белорусской государственной академии авиации – Таджикского технического университета имени академика М.С. Осими (ФГА БГАА-ТТУ) [Электронный ресурс]. – 2018. – URL: <http://ttu.tj/ru/university-ru/structure/fmt-dmtb-dtt/fga-bgaa-ttu/>
5. БГУ и Таджикский национальный университет открыли совместный факультет информационных технологий [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <https://www.belta.by/society/view/bgu-i-tadzhikskij-natsionalnyj-universitet-otkryli-sovmestnyj-fakultet-informatsionnyh-tehnologij-4702-2015/>

6. Факультет екологосберегающих технологий ТНУ [Электронный ресурс]. – 2018. – URL: <http://www.iseu.bsu.by/fakultet-ekologosberegayushhih-tehnologiy-tnu/>
7. Алексеева, Д. Открытие совместного факультета с Технологическим университетом Таджикистана /Д. Алексеева // [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <https://www.psu.by/novosti-mezhdunarodnoj-deyatelnosti/11961-otkrytie-sovmestnogo-fakulteta-s-tehnologicheskim-universitetom-tadzhikistana>
8. Стасевич, М. Визит делегации Таджикского национального университета (г. Душанбе, Республика Таджикистан) в БГМУ / М. Стасевич // [Электронный ресурс]. – 2016. – URL: <https://www.bsmu.by/allarticles/rubric2/page121/article1593/>

ФИЗИЧЕСКАТА КУЛТУРА И СПОРТА

Физическа култура и спорт: проблеми, изследвания, оферти

Городинський Сергій

ВДНЗ Буковинський державний медичний університет

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ У ВНЗ ЗА СУЧАСНИМИ ВИМОГАМИ

Інтеграція України у світовий освітній простір, процеси глобалізації докорінно змінили філософію освіти та концепцію її розвитку, сутність професійної діяльності вчителів фізичного виховання. Тобто традиційні зміст, форми і методи їхньої підготовки не повністю відповідають вимогам сьогодення, не сприяють формуванню вчителя як активної, творчої особистості. Тому винятково важливого значення набуває модернізація процесу навчання вчителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах, де відбувається опанування студентами комплексом знань, умінь і навичок, їхній професійний розвиток, формуються інтереси, професійні мотиви та ціннісні орієнтації, що завершується виробленням професійно-педагогічної позиції.

На ВНЗ покладається відповідальність за підготовку нового покоління педагогів, зміст і рівень кваліфікації яких адекватні інноваціям, що відбуваються в галузі фізичної культури і спорту (ФКіС) та освітньої діяльності.

Степанченко Н.І. підкреслює високу ефективність сучасних методів навчання у фізкультурній освіті (С. Неверкович), проте їх застосування для вивчення педагогічних дисциплін висвітлено недостатньо.

Загалом проблема підвищення ефективності професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в педагогічних ВНЗ залишається малодослідженою. Водночас, ще менш вивченими є особливості навчання майбутніх учителів у ВНЗ галузі фізичної культури і спорту. Попри педагогічну спрямованість цих закладів, чинна система професійної підготовки в них спрямована більшою мірою на розвиток спортивної майстерності та загальнонаукового компоненту освіти майбутніх учителів фізичного виховання,

що не забезпечує випускникам рівня педагогічної компетентності відповідно соціального запиту.

Педагогічна діяльність учителя фізичної культури є творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною, важливою для відтворення суспільного потенціалу. Вона забезпечує навчально-виховний вплив не лише розумового, а й фізіологічного характеру. В зв'язку з цим його соціально-педагогічні функції (вихователя, організатора, дослідника) постійно розширюються й ускладнюються. До професійних здібностей учителя фізичного виховання належать: наявність педагогічного хисту; прагнення працювати в галузі ФКіС; типологічні риси нервової системи, що характеризують силу, рухливість і врівноваженість основних психічних процесів; добрий фізичний стан; висока загальна, інтелектуальна й естетична культура; морально-правова свідомість тощо.

Аналіз вимог до підготовленості вчителя фізичного виховання дає підстави стверджувати, що вони будуються на сукупності взаємопов'язаних фізкультурновиховних і психолого-педагогічних знань і вмінь, котрі становлять основу професійно-педагогічної компетентності вчителя фізичного виховання. Це інтегроване, багаторівневе та багатокomпонентне утворення, що об'єднує: світоглядні позиції також діагностико-прогностичних, навчально-розвивальних, оздоровчо-профілактичних, навчально-методичних, виховних, комунікативних, здоров'язбережувальних, контролювальних, моніторингових, фізкультурно-просвітницьких аспектів його діяльності та є важливою характеристикою творчої педагогічної діяльності в галузі фізичної культури і спорту, прагнення до соціально-педагогічної активності, духовного та фізичного самовдосконалення особистості вчителя. Професійно-педагогічна компетентність вчителя фізичного виховання є сукупністю елементів, що взаємодіють, взаємо проникають і мають виражений вплив на гуманізацію.

Ураховуючи приєднання України до європейського простору вищої освіти, постає необхідність вивчення світового досвіду як системи вищої освіти, так і професійної діяльності фахівців. Викладачеві необхідно знайти підхід до кожного студента, своєчасно виявити і допомогти подолати тимчасові труднощі, сприяти подальшому розвитку їх здібностей і схильностей.

Навчати потрібно не тому, що він може без особливих зусиль засвоїти на основі досягнутого рівня розвитку, а тому, що сьогодні йому не під силу, що сьогодні він зможе зробити тільки за допомогою викладача і лише завтра – самостійно. Отже, професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є складною багатогранною системою, яка спрямована на здобуття та розвиток достатнього для продуктивної професійної діяльності рівня компетентності у процесі навчання у вищому навчальному закладі і практичній діяльності.

Література:

1. Денісов О. О. Фізичне виховання і фізична підготовка студентської молоді. Фізична культура, спорт та здоров'я: матеріали IV Всеукраїнської студентської наукової Інтернет-конференції (в рамках XVII Міжнародної науково-практичної конференції) (Харків, 7–8 грудня 2017 р.). Харків: ХДАФК, 2017. С. 16-19. Режим доступу: http://journals.uran.ua/ksapc_conference/issue/view/7038/showToc.

2. Дерка Т. Особливості професійної діяльності вчителів фізичної культури в США/Т. Дерка // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. - 2016. - № 2. - С. 59-63. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_2_13.

3. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Степанченко Наталія Іванівна ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2017. – 40 с.

ФИЛОЛОГИЧЕСКИТЕ НАУКИ

Майчин език и литература

К.філол.н. Марченко Т.А.

Сумський національний аграрний університет

«ВИГНАНЕЦЬ І ЧОРНА ВДОВА» ТА «ЧЕРВОНИЙ. БЕЗ ЛІНІЇ ФРОНТУ» АНДРІЯ КОКОТЮХИ

Сучасний український письменник, сценарист та історик Андрій Кокотюха відомий як своїми творами для дорослих, так і для підлітків та дітей. Талант цього автора дає можливість задовольнити смаки різних верств сучасного українського суспільства. Така універсальність, в першу чергу, - це безсумнівно філігранне володіння словом як інструментом, що проникає в душу читача та, по-друге, тематика його творів, відчуття того, що є на часі.

Тож, саме вдало підібраний лексичний матеріал сприяє зануренню в різні епохи, описані в його творах.

Так, початок ХХ століття у детективно-історичній повісті «Вигнанець і Чорна Вдова» (2019), події якої розгортаються в Києві, щільно представлено старими назвами київських вулиць, площ, місцевостей, кінотеатрів, готелів: *Батієва, Миколаївська, Прорізна, Благовіщенська, Караваєвська, Безаківська, Олександрівська, Маловолодимирська, Фундуклеївська, Паньківська; Царська площа, Яма (Ямська слобода), Євбаза, Бородянська волость, Бібіковський бульвар, Чорний яр; «Корсо», «Новий світ», «Ілюзія»; «Європа», «Америка», «Версаль», «Континенталь»; ресторан Бергоньє.*

Населення тогочасного Києва представлено такими іншомовними антропонімами: Альфред фон Шлессер (Альфрі), Базиль (замість Василь), Нікола; та антропонімами слов'янського походження: Іван Макарович Захарченко, Овдій Панасович Дорошенко, Юхим Дрозд, Нечипір, Спиридон Лаврович Кислий, Сава Петрович, Новицький, Ольга Роздольська; та змішаними антропонімами: Марія фон Шлессер, Базиль (Василь) фон Шлессер, Марко фон Шлессер, Павло Якович Чечель, Нікола Самсонович Садовський, Полінка Урусова.

Ще одним засобом «занурення» читача до епохи слугують назви іншомовного походження на означення автомобілів: «даймлер», «кадилак», «сміт-вессон», а також нові слова для того часу: *ню-анси, джіу-джитсу*.

Оскільки жанр твору детективний, то мова кримінальних елементів та слідчих насичена такими сленговими одиницями: *ванька* – візник; *фофан* – дурень, бовдур; *фараон* – поліцейський; *шпак* – службовець, *карась* – жертва, *діловий* – злодій, *лягавий* – поліцейський, *мазурик* – крадій, *млинок* – картярський гральний дім, *кабатчик* – власник кабака, *чекушка* – таємна записка, *хряти* – йти, *маруха* – коханка кримінальника, *котька* – гроші. Для кримінального світу характерне використання людських прізвищ: *Мітька Більмо, Апаш, Сажотрус*.

Уживані автором історизми поглиблюють сприйняття читачем епохи ХХ століття: *губернія, волость, барон, баронеса, помочі, маєток, пічка-чавунка, телеграфна лінія, корсет, мосьпан(і)* (при звертанні до чоловіка (жінки)), *анархіст, людська* (приміщення), *ватерклозет, карафка, револьвер, самохідний екіпаж, жандарм, кальсони, бричка, челядь, шинель, тужурка, візник, панич, його превосходительство*. Для тогочасного суспільства неологізмами є такі лексичні одиниці як *дактилоскопія* та *гермофродит*.

Відчутне прихильне ставлення автора до злодійського світу, яке виражається у напів романтичному називанні осіб, які скоїли правопорушення: *ватажок бандитів, лиходій, босяк, душолюб, покидьки*.

Зовсім інший лексичний матеріал постає на сторінках роману Андрія Кокотюхи «Червоний. Без лінії фронту», який є передісторією вже екранізованого роману «Червоний» (2017р.).

Події, описані у романі, пореволюційні, відбуваються на території заходу України, яка була заселена людьми різних національностей, але найбільше українцями, поляками, німцями, що вдало підкреслено такими антропонімами: *Данило Червоний, Юрій Дорош, Зенон (Зенко)(псевда: Остап, Мирон, Клен, Ворон); Вітольд Ямбор, Друга Жечь Посполита, Веслав Гомбровський; Іцик Гольцман, кондитерська Нахмановича; Юрген Хольц*. Польський вплив на тогочасне суспільство засвідчено такими лексемами: *пан регент, конфідент (провокактор-конфідент), фронда, атентат, ляхи, дефензива, воєводство, крайова референтура, обер-лейтенант*.

Революційну та повстанську роботу українських патріотів описано за допомогою таких лексичних одиниць: вишкільні табори, чотовий, ройовий, старшина-петлюрівець, підхорунжий, хорунжий, районний, старший агент.

Політична ситуація та постійний військовий стан супроводжуються таким описом: листівки, колаборант, поліціант, пацифікація, очна ставка, агент, нелегал, підпілля, агітація, кривава баня, гарнізон, мобілізація, повстанець, радянський партизан, псевдо, гасло, боївка, німецький окупант, бандерівський командир, емдебешник. Структура опору українських повстанців підкреслена широкознаними на сьогодні абрєвіатурами та їх відповідниками: УНР, УПА (Українська Повстанська Армія), ОУН (Організація), НКВС, МДБ.

Тогочасна зброя та елементи зовнішності вояків виражено такими лексемами: наган, кольт, револьвер, польський карабін, ребристі бомби, граната, трофейний пістолет, кітель, мазепинка.

В останній частині роману також представлено «табірну» лексику: зек, мусорок, фраєрок, сука (зсучитися), кримінальники, лягавий, залізні фікси («вставні зуби»), блатарі (блатні), замочити, поняття, татуйовані кисті, барак, падло; а також прізвиська кримінальних авторитетів: Валет, Баркас, Коля Тайга.

Така лексична розмаїтість засвідчує бездоганне володіння автором лексичним матеріалом як для опису епохи, так і для подачі політичних подій та життєвих перепетій героїв роману.

Література

1. Кокотюха А. Вигнанець і Чорна вдова: роман / Андрій Кокотюха. – Харків: «Vivat», 2019. – 304с.
2. Кокотюха А. Червоний. Без лінії фронту: роман / Андрій Кокотюха; передм. В.Кіпіані. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. – 320с.: кол.вкл.

ФИЗИКА

Физика на твърдото тяло

Усманов Н.Н., Куницын В.Е., Салецкий А.М.

ИЗМЕНЕНИЕ ТЕМПЕРАТУРЫ ВОЗДУХА ВБЛИЗИ ПРОВОДНИКА ПРИ ПРОТЕКАНИИ ЭЛЕКТРИЧЕСКОГО ТОКА

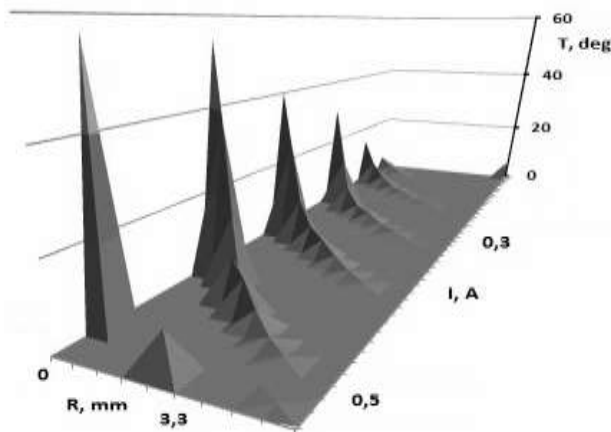
Изучение изменений параметров электромагнитного поля и термодинамических параметров среды вблизи линий электропередач важен для прогноза экологических вариаций [1-3]. Исследование изменений термодинамических параметров среды, окружающей токовые проводники, также представляется интересным, поскольку в настоящее время большой интерес исследователей вызывают свойства материалов, состоящих из различных веществ и их фазовых состояний. В современной микро и наноэлектронике для реализации процессов широко применяются токовые импульсы, протекающие в изолированных проводниках, поверхность которых является составляющей границы раздела металл-воздух.

В настоящей работе исследовалось пространственное распределение температурных изменений в окрестности проводника при протекании импульсного тока.

Для проведения исследований были изготовлены стеклянные трубки с отводом для соединения с датчиком давления и атмосферой. При проведении экспериментов, как и в работе [4], в запаянные стеклянные трубки диаметром 8 мм вдоль их оси помещались металлические проводники с диаметром сечения 0.1 мм. В трубке также имелся отвод перпендикулярный к оси провода, внутри которого помещался датчик температуры. Датчик имел возможность перемещения от оси на расстояние большее радиуса трубки. Температуру определяли по величине тока протекающего в цепи терморезистора. Величину тока в цепи терморезистора вычисляли по сигналу на экране осциллографа TDS 2024В. Для создания импульсов тока в проводнике использовался генератор токовых импульсов с длительностью фронта и спада импульса менее 1 мкс.

Вначале эксперимента в стеклянной трубке устанавливалось атмосферное давление воздуха. Датчик температуры устанавливался вблизи проводника. Определялась температура воздушной среды на заданном расстоянии от оси провода. Характер изменения температуры воздушной среды вблизи проводника при протекании импульсного тока зависит как от амплитуды импульса, так и от расстояния от поверхности проводника. Пространственное распределение температуры в координатах R, I представлено на рис.1. Изменение температуры для различных значений амплитуд тока при расположении датчика температуры на минимальном расстоянии также, как и изменение давления, с учетом релаксации соответствует изменению тока в проводнике. Конечные скорости теплопередачи приводят к иной динамике изменения температуры вдали от поверхности проводника. Давление в системе можно считать установившемся при регистрации температуры в момент времени $t=5,2\text{с}$, которое превосходит время релаксации. Исходя из представлений молекулярно кинетической теории газов для различно удаленных от проводника точек пространства давление

Рис.4. Распределение изменения температуры.

одинаково $P_1=P_2$ даже при различии температур и соответственно $n_1kT_1=n_2kT_2$.

Тогда при $T_1>T_2$ концентрация молекул газа меньше в первой области. Следует ожидать, что вблизи проводника с током существует область разрежения.

Длина свободного пробега молекул в этой области будет больше и часть молекул, обладающих наибольшей кинетической энергией, будет испытывать столкновения вдали от поверхности проводника. Наиболее вероятно, что передача энергии от проводника излучением происходит более интенсивно удаленным слоям воздушной среды. Доля энергии излучения, прошедшей сквозь слой вблизи проводника, больше, чем прошедшей через более удаленный слой, поскольку поглощение вдали от провода происходит большим количеством молекул газа. Следует ожидать, что поглощаемая в прилегающем к проводнику слое энергия излучения меньше. Изменение давления,

регистрируемое при протекании тока в проводнике, соответствует интегральному изменению температуры в объеме. Приповерхностный слой может обладать особыми физическими свойствами, поскольку изменение термодинамических параметров в этом слое создает условия для отличного от остального объема изменения внутренней энергии молекул газов, входящих в состав воздушной смеси.

Литература

1. Балханов В.К., Башкуев Ю. Б., Хаптанов В. Б. Электрическое поле контактной сети железных дорог. Электромагнитные волны и электронные системы, №4, т.12, 2007, с. 38-40
2. Александров Г.Н. Установки сверхвысокого напряжения и охрана окружающей среды.–Л. Энергоатомиздат, 1989.
3. Чехов В.И. Экологические аспекты передачи электроэнергии. М.: Изд-во МЭИ, 1991.
4. Усманов Н.Н, Куницын В.Е. Изменение термодинамических параметров воздушной среды в окрестности проводника с электрическим током. Журнал Электромагнитные волны и Электронные системы. **8**, 2010.

Радиофизика

К.фіз.-мат.н. Гуцул О.В.¹, к.фіз.-мат.н. Слободян В.З.²

¹Вищий державний заклад України «Буковинський державний медичний університет», Україна

²Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХРОВИХ СТРУМІВ У ДИСКАХ РІЗНИХ МЕТАЛІВ

Безелектродні дослідження питомої електропровідності різноманітних матеріалів відіграють важливу роль в сучасному світі, особливо в області технологічного контролю та діагностики і мають практичне застосування в медицині, електроенергетиці, криміналістиці й матеріалознавстві. Особливий інтерес представляють дослідження взаємодії вихрових струмів в електропровідних об'єктах, які відбуваються за посередництвом змінних магнітних полів [1]. В якості об'єкта дослідження в роботах [2, 3] були вибрані циліндри із однакових металевих дисків або алюмінієві диски різного діаметру, які поміщались в середину соленоїда, який є частиною послідовного коливального контуру. Було виявлено два різних типи вихрових струмів в циліндрі із дисків, виготовлених лише із одного металу. Нас зацікавила взаємодія вихрових струмів на границі двох різних металів, тому в даній роботі об'єктом дослідження є циліндри із двох однакових за розмірами дисків. Розглядались різні можливі комбінації дисків, які були виготовлені із двох різних магнітних і немагнітних металів. Експериментально досліджувались частотні залежності добротності коливального контуру і індуктивності соленоїда при наявності і відсутності в його середині циліндра із двох дисків.

Експериментальні залежності добротності Q коливального контуру від частоти f для різних комбінацій двох дисків в циліндрі приведені на рис.1.

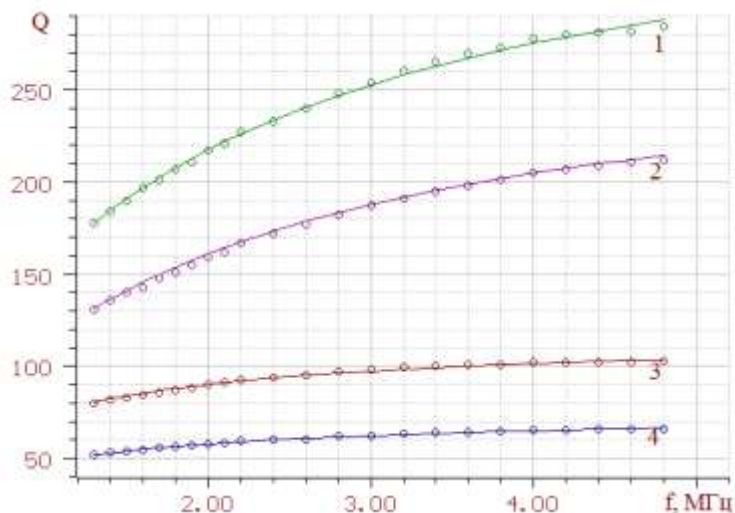

Рис.1.Залежність добротності коливального контуру Q від частоти f для котушки індуктивності: (1) - пустої, (2) - з двома дисками із немагнітного металу, (3) – з двома дисками із різних металів та (4) – з двома дисками із магнітного металу. Кружечками показано експериментальні дані, а суцільними – теоретичні дані, одержані в наближенні лінійної залежності опору R коливального контуру від частоти f .

Експериментальні залежності індуктивності соленоїда для різних комбінацій двох дисків в циліндрі приведена на рис.2.

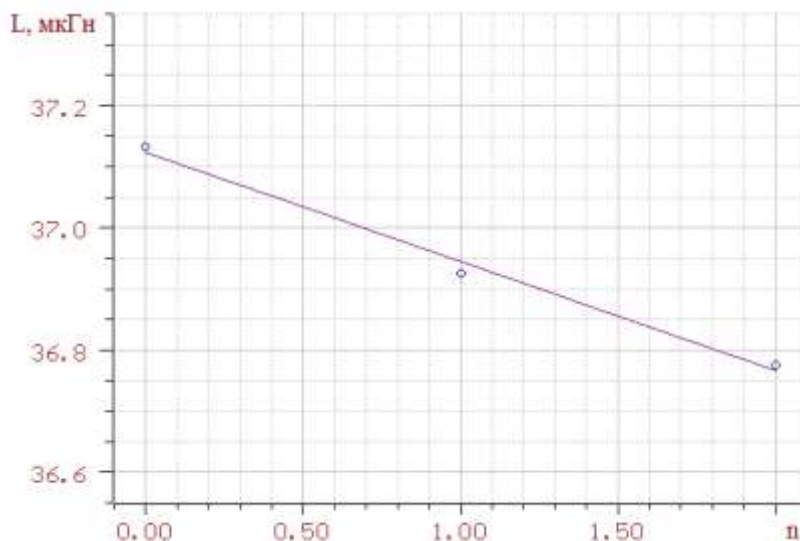

Рис.2. Залежність індуктивності коливального контуру L від числа немагнітних дисків n , що замінюють магнітні диски.

Використовуючи експериментальні значення Q і L_c можна аналогічно роботі [2] знайти R_c і побудувати частотні залежності додаткового опору R_d коливального контуру для різних комбінацій двох дисків в циліндрі, які приведені на рис.3.

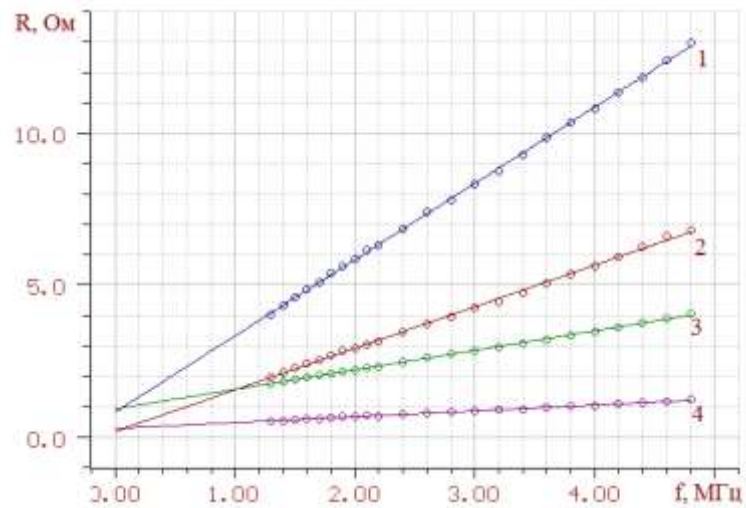

Рис.3. Частотні залежності опору R для коливального контуру із пустою котушкою індуктивності (1) та додаткових (внесених) опорів, викликаних наявністю в котушці індуктивності двох дисків: (2) – із немагнітного металу, (3) – із різних металів та (4) – із магнітного металу. Кружечками показано експериментальні значення, а суцільними прямими – статистично оброблені значення, отримані із умови мінімуму середньо квадратичного відхилення.

На основі отриманих вище залежностей було побудовано залежності додаткового опору від приведених чисел немагнітних і магнітних дисків на різних частотах, які приведені на рис.4.

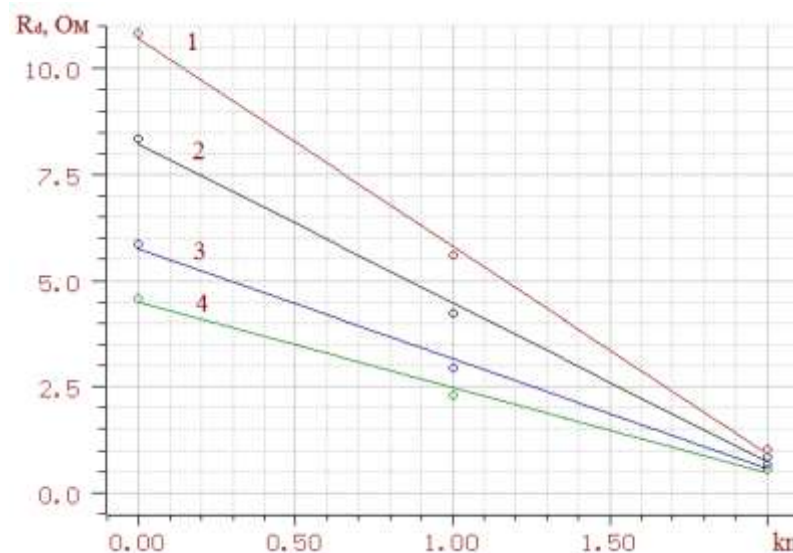

Рис.4. Залежність додаткового опору R_d коливального контуру від приведенного числа немагнітних дисків kn , які замінюють магнітні диски для чотирьох резонансних частот: 1- 1.5 MHz; 2- 2.0 MHz; 3- 3.0 MHz; 4- 4.0 MHz.

На основі отриманих експериментальних лінійних залежностей (рис.2-4) можна розрахувати вихрові струми в циліндрі із будь яким числом дисків, виготовлених із різних металів.

Література:

1. O. V. Gutsul, V. Z. Slobodyan Electrodeless investigation of conductivity of liquid in capillaries with due regard for skin effect // *Radioelectronics and Communications Systems*. 2019. Vol. 62. № 4. P. 173–180
2. Гуцул О.В., Слободян В.З. Дослідження вихрових струмів в тонких алюмінієвих дисках різного діаметру // *Monografia Pokonferencyina: Science, Research, Development (Technics and Technology #8 (30.08.2018-31.08.2018) Berlin. 2018. P.12-18.*
3. Гуцул О.В., Слободян В.З. Особливості вихрових струмів у металевих дисках / *Научный взгляд в будущее // Вып. 9. Т.1. 2018. с.20-26.*

МАТЕМАТИКА

Приложна математика

К.т.н. Яшина О.М., студент Тепленко В.А.

Хмельницький національний університет, Хмельницький

РОЗРАХУНОК КІЛЬКОСТІ РОБОЧИХ МІСЦЬ ОПЕРАТОРІВ CALL-ЦЕНТРУ

Якщо точно спрогнозувати навантаження на контактний центр у майбутні періоди, то затрати на його підтримку можна значно зменшити за рахунок раціонального використання робочого часу операторів контактного центру компанії. Існують різні методи моделювання роботи контактного центру [1–5], отже, задача прогнозування та планування навантаження на контактний центр має різні методи вирішення, стандартні та такі, що суттєво враховують специфіку. Використовуючи стандартні методи неможливо гарантувати достовірний аналіз, оскільки область їх застосування є дуже широкою і вони не враховують специфіку поставленої задачі. Тому практики рекомендують використовувати саме вузькоспеціалізовані методи прогнозу [6].

У цій статті викладено аналітичний метод обрахунку потрібної кількості операторів (за допомогою Erlang C), якої буде достатньо для обслуговування вхідних дзвінків із заданим рівнем обслуговування.

Існують різні методи для розрахунку параметрів систем розподілу викликів. Далі ми проведемо розрахунок рівня обслуговування звернень, що надходять до Call-центру, використовуючи формули Ерланга. Чим більше операторів буде на лінії, тим меншим є час очікування відповіді. Зменшення кількості операторів веде до збільшення часу очікування і того, що частина абонентів не стане чекати (показник Abandoned Calls). Важливо знати, що рівень обслуговування змінюється дуже помітно, якщо змінюється кількість операторів: брак одного оператора може знизити рівень обслуговування в середньому на 20 %. Водночас один додатковий оператор може справити суттєвий позитивний вплив на показники. Для вирішення цієї проблеми використовують два способи:

– експертну оцінку;

– математичну модель, яка враховує специфіку вхідних дзвінків.

Розрахунок необхідної кількості одночасно працюючих операторів в залежності від навантаження можна здійснити за формулою Erlang C [1].

$$E_C(m, A) = \frac{\frac{A^m}{m!}}{\frac{A^m}{m!} + \left(1 - \frac{A}{m}\right) \sum_{k=0}^{m-1} \frac{A^k}{k!}},$$

де m – кількість операторів, A – навантаження на контактний центр в Ерлангах.

У нашому випадку навантаження обчислюється за формулою

$$A = T_s \lambda,$$

де T_s – середній час обробки дзвінка, λ – число дзвінків в одиницю часу (як правило, 15, 30 або 60 хвилин, а середній час обробки дзвінка має бути в тих же одиницях).

Також часто навантаження ділять на коефіцієнт корисної дії оператора (від 70 до 90 відсотків, порохований статистично, або прийнятий за основу), аби отримати реалістичніші результати.

Розрахунковий рівень сервісу (ймовірність відповіді на дзвінок протягом заданого часу) обчислюється за формулою:

$$SL = 1 - E_C(m, A) \frac{t}{T_s} \exp(-(m - u)),$$

де t – межа рівня сервісу.

Для проведення розрахунків за формулою Erlang C необхідно врахувати такі складові параметри обробки викликів:

- час однієї розмови;
- час, необхідний оператору на обробку виклику після його завершення.

У нашому випадку час, необхідний оператору на обробку виклику не усереднений, а зростає на початку і в кінці дня, з 8:00 – 2 хв., 9:00 – 1,5 хв., 10:00–17:00 – 1 хв., 18:00 –19:00 – 1,5 хв., 20:00–22:00 – 2 хв. – кількість викликів на годину найбільшого навантаження;

- час затримки при відповіді на кожен виклик (час очікування в черзі).

Задавши параметри, отримаємо залежність ймовірності з'єднання виклику з оператором контактного центру (без очікування в черзі) від кількості операторів (рис. 1).

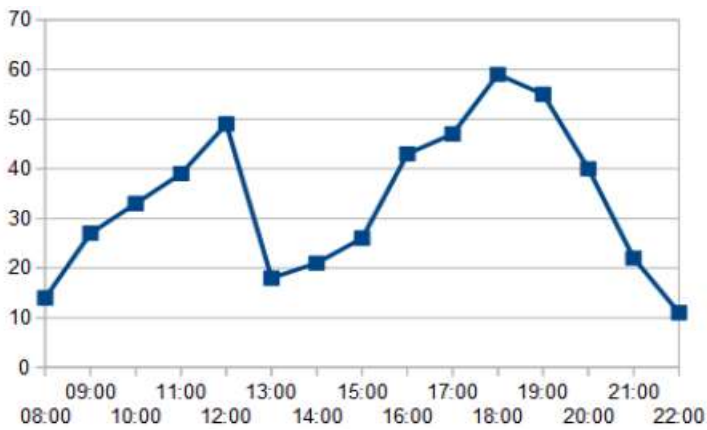

Рисунок 1. Кількість операторів (метод Erlang C)

Література

1. Панченко І.В. Альтернатива до формули Erlang C // Корпоративні системи. – Київ: КомІздат. – 2003. – № 2. – С. 57–59.
2. Панченко І.В., Панченко Т.В. Оптимізація роботи Call-центра за допомогою автоматизованої комп'ютерної системи Scheduling ISS v.1 // Тези міжнародної конференції "Теоретичні та прикладні аспекти розробки програмних систем". – 2004. – С. 272–274.
3. Апекс Берг Контакт-Центр Консалтинг: Моделирование работы контактного центра. – 2008. – 83 с. 7. Апекс Берг Контакт-Центр Консалтинг: Операционное моделирование КЦ (презентации). – 2008. – 135 с.
4. Гусева Е.Н., Саперов Д.И. Автоматизация бизнес-процессов call-центра магнитогорского узла связи ОАО «УРАЛСВЯЗЬИНФОРМ» // // Материалы III Общероссийской студ. электрон. науч. конф., СПб. – 2011. – 6 с.
5. Зарубин А.А. Call- и контакт-центры: эволюция технологий и математических моделей // Вестник связи. – 2003. – № 8. – С. 85–88.
6. Черніченко К.О., Капканець А.М., Панченко Т.В. Прогнозування навантаження та планування розкладу роботи операторів контактного центру // Proceedings of the 10th International Conference of Programming UkrPROG'2016 (Kyiv, Ukraine) – 2016. – С. 227- 236.

ПЕДАГОГИЧЕСКИ НАУКИ

Проблеми на обучението на специалисти

Зуб Г. В.

викладач кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Україна

ЩОДО СТРУКТУРИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Дослідники розмежовують поняття професійна та фахова компетентності. У деяких наукових працях з проблем вищої освіти між поняттями «професійна компетентність» і «фахова компетентність» проводиться аналогія за їхніми значеннями. Проте, кожне з них містить різні характеристики фахівця. У нормативних документах професійна компетентність означає готовність працювати у певній сфері професійної діяльності (спеціальність), а фахова компетентність є готовністю здійснювати професійну діяльність відповідно до фаху (спеціалізація фахівця). Отже, вони відносяться одна до одної як особливе до загального.

У межах проекту TUNING «Налаштування освітніх структур в Європі» [4] визначено набір компетенцій як результату першого і другого циклів навчання (бакалавра та магістра), які поділяються на загальні та спеціальні. Загальні компетенції поєднують: інструментальні, міжособистісні та системні. Спеціальні компетенції розглядаються на двох рівнях – бакалавра та магістра.

Закладами вищої освіти України було складено перелік найбільш значущих компетенцій, які також розподілено на три категорії: інструментальні, міжособистісні і системні. Виокремлено спеціальні компетенції, їх рівень значущості для першого і другого циклів навчання (бакалавр, магістр) [2, 155–156].

Кожна спеціальність передбачає свій набір спеціальних (фахових) компетентностей, без яких неможливі адаптація й ефективне виконання професійної діяльності. Фахова компетентність є невід’ємною складовою становлення особистості професіонала, оскільки, надає зазначеному процесу

змістовного забарвлення, забезпечує конкурентоспроможність спеціаліста на ринку праці.

Дослідженню фахової компетентності вчителя музичного мистецтва присвячено багато наукових розвідок. М. Михаськова вважає, що фахова компетентність вчителя музики є здатністю до освітньої діяльності на основі набутих знань та умінь у відповідності з суспільними вимогами та ціннісними орієнтаціями. Фахова компетентність майбутнього вчителя музики має свою специфіку й визначається метою та змістом музично-освітньої діяльності в школі. Вона розглядається як здатність до музично-освітньої діяльності на основі музично-педагогічних знань і умінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва, у відповідності з суспільними вимогами та цінностями [4, с. 68]. На думку В. Андрющенко, фахова компетентність учителя музики визначається наявністю знань у галузі музичного мистецтва, здатністю до самостійного аналізу музичних творів, умінням передавати емоційний досвід учням, компетентного керівництва формуванням у школярів навичок художньо-естетичного сприймання, естетичних почуттів, музичного смаку [1, с. 6].

У дослідженні О. Матвєєвої було запропоновано класифікацію компетенцій/компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва, де визначено, що професійна компетентність складається з загально-професійних та спеціалізовано-професійних (фахових) компетенцій. До загально-професійних компетенцій науковець відносить: психолого-педагогічну; загальнокультурну; поліхудожню; комунікативну компетенції. Спеціалізовано-професійна (фахова) компетентність вчителя музичного мистецтва, на думку О. Матвєєвої, є поєднанням музично-теоретичної, музично-виконавської й музично-методичної компетенцій [3, с. 183].

Спираючись на таку структуру, пропонуємо модель фахової компетентності вчителя музичного мистецтва як керівника аматорського інструментального колективу як сукупність двох видів компетенцій: спеціальних фахових компетенцій та спеціалізованих фахових компетенцій. Зазначимо, що у попередніх дослідженнях нами виявлено, що найбільш вживаними творами, які є у репертуарі аматорських колективів є естрадні музичні твори. Отже, для майбутнього керівника аматорського інструментального колективу є необхідним знання основ естрадного мистецтва, особливостей виконання естрадних творів та методики їх розучування.

До спеціальних відносимо необхідний мінімум знань, умінь, навичок, що забезпечують майбутньому вчителю музичного мистецтва як керівникові аматорського інструментального колективу можливість здійснювати музично-педагогічну діяльність у процесі керівництва діяльністю колективу. Спеціалізовані – є специфічними компетенціями, необхідними для забезпечення діяльності з керівництва окремими видами інструментальних колективів, зокрема естрадними ансамблями та оркестрами різних видів. Кожний вид має відповідну структуру та компоненти: когнітивний (знання, розуміння), функціональний (уміння, навички, переконання), особистісний (мотивація, професійні цінності, лідерство, емоційність). Спеціальні та спеціалізовані (фахові) компетенції формуються у закладах вищої освіти та удосконалюються в процесі набуття певного життєвого і професійного досвіду.

Спеціальні компетенції. До когнітивного компоненту відносяться: знання з теорії музики щодо засобів виразності, музичних форм та стилів; знання музичного репертуару ансамблю/оркестру й особливостей виконання партій; знання можливостей інструментів та відчуття оркестру; знання методики ансамблевої та оркестрової репетиційної роботи; знання методів міжособистісної комунікації. Функціональний компонент: володіння виконавськими та диригентськими уміннями та навичками; уміння застосовувати методи міжособистісної комунікації; уміння ставити і реалізовувати навчальні цілі різного рівня та спрямування; уміння свідомо регулювати репетиційний процес, самостійну роботу виконавців; уміння створювати конкретні технології репетиційного процесу, пропонувати раціональні види самостійної роботи; здатність до прогнозування та виявлення динаміки росту. Особистісний компонент поєднує: інноваційність мислення, створення інноваційного репетиційного середовища; побудову гармонійних міжособистісних відносин; самовдосконалення та саморозвиток керівника.

Спеціалізовані компетенції інтегрують у собі знання змісту предмету «Ансамблеве музикування», методики його викладання та засобів міжособистісної взаємодії керівника та учасників колективу. Когнітивний компонент включає: знання з теорії музики щодо засобів виразності, форм та стилів естрадних творів; знання естрадного музичного репертуару, особливостей виконання окремих партій; знання специфіки естрадного виконавства; знання методики репетиційної роботи з аматорськими колективами; знання методів та

прийомів фасилітації. Функціональний компонент поєднує: володіння виконавськими та диригентськими уміннями та навичками у галузі естрадного виконавства; уміння застосовувати методи і прийоми фасилітації; уміння ставити і реалізовувати навчальні цілі різного рівня та спрямування в аматорських колективах; уміння свідомо регулювати репетиційний процес, самостійну роботу аматорів-виконавців; уміння створювати конкретні технології репетиційного процесу, пропонувати аматорам раціональні види самостійної роботи; уміння відстежувати процес навчання і зіставляти реально отримані результати із запланованими. Особистісний компонент складається з таких складників: інноваційність у підходах до передачі виконавських традицій у аматорському колективі; здатність керувати взаємовідносинами у аматорському колективі; лідерство та здатність працювати у команді аматорів.

Отже, можна зробити висновок, що фахова компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва як керівника аматорського інструментального колективу є його стрижневою характеристикою; вона складається зі спеціальних фахових компетенцій та спеціалізованих фахових компетенцій й формується протягом всього терміну навчання студента у виші.

Література:

1. Андрющенко В. П. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до музично-естетичної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2000. 20 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посібник / за ред. В. Г. Кремень. Вид-во Навчальна книга. Богдан, 2004. 384 с.
3. Матвеева О. О. До проблеми діагностики соціально-професійної компетентності майбутніх учителів музики // *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 3. С. 182–190.
4. Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики : дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ніжинський держ. педагогічний ун-т ім. М.Гоголя. Київ, 2007. 235 с.
5. Tuning Educational Structures in Europe / Line 1. learning Outcomes / Competences Methodology. 2001–2003. Phase 1 URL : <http://www.Relint.Deusto.es/TuningProget/index.htm>. (дата звернення 12.07.19)

Бойко Г.Г., Фесенко В.І.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗУ»

ТЕМА «ПРИРОДЖЕНІ НЕЗРОЩЕННЯ ВЕРХНЬОЇ ГУБИ ТА ПІДНЕБІННЯ» ПРИ САМОСТІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ДО СЕМІНАРУ З ЛІКАРЯМИ ІНТЕРНАМИ ПО ХІРУРГІЧНІЙ СТОМАТОЛОГІЇ.

Резюме. Семінар є одним із одним із активних учбових занять, що здатний поглибити і закріпити отриману інформацію, пройдений матеріал, розвинути мислення, повідомити отриману інформацію, проявити схильність до наукової роботи.

Ключові слова: лікар-інтерн, семінар, дискусія, розбір хворих, обмін досвідом, незрощення верхньої губи та піднебіння.

Народження дитини з природженою вадою обличчя приносить тяжкі страждання як самій дитині (порушення прийому їжі, дихання), так і батькам, які, не знаючи походження такої вади, шукають причину в самих собі, звинувачуючи одне одного в неповноцінності, що іноді спонукає до розладу сімейних відношень.

Основна мета семінарського заняття по темі «Природжені незрощення верхньої губи та піднебіння» - це підвищення активності лікарів інтернів в вивченні даного матеріалу, схилення їх до самостійної роботи з літературними джерелами під керівництвом викладача, так як інформація по даній темі достатньо об'ємна, щоб повністю провести її під час учбового процесу. Тому велику увагу ми надаємо самостійній підготовці лікарів - інтернів.

Слід зазначити, що при вивченні даної теми головним чином акцентується увага на правильну сучасну термінологію. Оскільки старі терміни «заяча губа» та «вовча паща» повинні стати здобутком історії, так як вони у рідних дитини викликають панічний страх. Правильним є термін «незрощення» губи та піднебіння, що утворюється за рахунок незрощення відповідних відростків щелепно-лицевої ділянки.

Значну увагу також слід звернути на причини та патогенез виникнення даної патології, а особливо на те, що етіологічні фактори незрощень верхньої губи та піднебіння діляться на екзогенні та ендогенні.

До екзогенних факторів відносяться іонізуюча радіація, нераціональний прийом лікарських препаратів в перші місяці вагітності (особливо в перший триместр – період формування верхньої губи та піднебіння). Значну роль в виникненні незрощень відіграють шкідливі звички майбутніх батьків (куріння, зловживання алкоголю, наркотичних препаратів). До механічних дій відносяться: багатоплідна вагітність, вади розвитку матки, пухлини матки, ушкодження.

До ендогенних факторів відносяться хвороби матері в перші місяці вагітності (гіпоксія, авітаміноз, інфекційні захворювання, гепатити, СНІД, пієлонефрит та інші). До ендогенних факторів відносять також психічний стан майбутньої матері, вік батьків, патологічна спадковість (незрощення губи та піднебіння можуть передаватись як по домінуючих так і рецесивних ознаках).

Для розуміння механізму виникнення незрощень необхідно знати механізм формування губи і піднебіння.

Утворення губи і піднебіння починається на 6-му тижні вагітності, до 11-ти тижнів утворюється губа і тверде піднебіння, а до кінця 12-го тижня зростаються один з одним фрагменти м'якого піднебіння.

Під час самостійної підготовки велику увагу слід приділити також класифікації незрощень верхньої губи та піднебіння.

Розрізняють:

Однобічні,

Двобічні незрощення верхньої губи, які можуть бути неповними, повними та прихованими.

Неповне (часткове) – це коли дефект м'яких тканин верхньої губи не доходить до нижнього відділку носового отвору.

Повне незрощення – дефект верхньої губи по всій висоті, з захватом нижнього відділу носового отвору, іноді частково і носового ходу.

Приховане незрощення – це незрощення кругового м'язу, яке проявляється лінійною борозною на шкірі губи та западиною на червоній облямівці.

Двобічне незрощення верхньої губи може бути ізольованим (без кісткового дефекту верхньої щелепи) і комбінованим (з одночасним дефектом альвеолярного паростка та твердого і м'якого піднебіння).

Клінічна форма незрощення піднебіння – вроджене одно - чи двобічне, незрощення коміркового паростка, твердого і м'якого піднебіння, і вроджене незрощення м'якого піднебіння.

Більшість немовлят з вродженим незрощенням верхньої губи та піднебіння народжуються в строк, але з перших днів у них складаються несприятливі умови життя в зв'язку з порушенням функцій смоктання, ковтання і дихання а також знівечення обличчя.

Вже при першому годуванні дитина виявляється в іншому становищі, ніж його однолітки: вона не може взяти груди матері. Зазвичай при смоктанні малюк охоплює сосок грудей матері і межує з ним частину близького основного гуртка; при цьому нижня щелепа і язик опускаються. Завдяки рухам язика і нижньої щелепи одне за іншим, в порожнині рота створюється негативний тиск. Дитина, натискаючи на область близько соскового гуртка, видавлює молоко з вивідних проток.

При незрощенні верхньої губи герметизація загарбання соска не утворюється і тому акт смоктання або не може або стає неможливим. Порушення природного вигодовування призводить до зниженого харчування і зменшення надходження в організм дитини вітамінів.

Незрощення верхньої губи та піднебіння викликає порушення носового дихання: при цьому порушується процес очищення, зігрівання і зволоження повітря. В дихальні шляхи потрапляють також харчові залишки. Ослаблена дитина постійним недоїданням в цих умовах особливо схильна до запальних захворювань верхніх дихальних шляхів і пневмонії. Тип дихання і порушення носового дихання залежать від виду незрощення.

У хворих з вродженими незрощеннями відбувається зниження слуху за рахунок хронічних запальних процесів в середньому вусі (евстахіїти, отити).

Одним з найважчих ускладнень при вроджених незрощеннях піднебіння є порушення мови. Порушення цілісності піднебіння призводить до вільного проходження повітря не тільки через рот, а й одночасно через ніс, що викликає особливий відтінок голосу – гугнявість (*rhinolalia aperta*).

Для лікарів інтернів дуже важливо знати та вміти надати консультативну допомогу в питанні догляду та годування дитини з вродженим незрощенням верхньої губи та піднебіння, так як не у всіх лікувальних закладах знають про правильний догляд за такими новонародженими.

Відразу після народження дитини з незрощенням необхідна консультація щелепно-лицевого хірурга, щоб визначитися в засобах годування та послідуєчим хірургічним втручанням. Надзвичайно важливою є консультація педіатра та стоматолога ще в пологовому будинку, кваліфікований огляд спеціалістів допоможе визначити тяжкість природженої вади, установити наявність чи відсутність інших природжених вад та дати оцінку загальному стану новонародженого. В результаті сумісної консультації буде призначений дитині індивідуальний режим харчування.

У цих дітей присутній смоктальний рефлекс і якщо дитина родилась доношеною, при наполегливому прикладанні до грудей вона може навчитись смоктати.

При незрощенні піднебіння краще годувати дитину в положенні напівсидячи, при цьому молоко стікає по язика в глотку і не попадає в ніс, дитина сама пристосовується до годування.

Хірургічне лікування вроджених вад розвитку верхньої губи та піднебіння є однією із основних проблем відновної щелепно-лицевої хірургії.

Хейлопластика – загальна назва пластичних операцій для усунення природних вад або деформацій губ.

Ринохейлопластика – окрім відновлення верхньої губи одночасно проводиться корекція хрящів носа та усунення неправильного положення м'язів ротової ділянки та носа. Найбільш оптимальний термін проведення хейлопластики 4-6 місяців.

Уранопластика – загальна назва пластичних оперативних втручань усунення дефектів твердого піднебіння.

Ураностафілопластика – оперативні втручання по одночасному усуненню твердого та м'якого піднебіння. Найбільш оптимальний термін проведення уранопластики 2-4 роки.

Таким чином: на наш погляд, знаючи ці основні положення при вроджених вадах – незрощенні верхньої губи та піднебіння, лікар – інтерн має можливість

прийняти участь в консультативному прийомі, виступити з доповіддю на семінарі – конференції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глазунов О.А. Принципы болонского процесса в интегрированном преподавании стоматологических дисциплин на кафедре стоматологии ФПО ДГМА / О.А.Глазунов // В книге « Досягнення та перспективи післядипломної освіти» , присвячений 35-річчю ФПО ДДМА. – 2008. – С.24.

2. Гордіюк М.М .Організація навчального процесу з лікарями - інтернами на кафедрі стоматології ФПО / М. М . Гордіюк , Г.Г.Бойко // Матеріали науково-практичної конференції «Теоретичні та клінічні аспекти медико-соціальної експертизи і реабілітації» ,присвячений 30-річчю кафедри медико-соціальної експертизи.

3. Тимофеев А. А. Самостоятельная работа студентов / А.А. Тимофеев, С.В. Витковская , С.В.Максимча // Современная стоматология. – 2009. - № 1. –С. 143-145.

4. Громов О.В. Информационные технологии в образовательном процессе: проблемы, перспективы развития (приглашение к дискуссии) / О.В.Громов, Р.А. Котелевский // Современная стоматология. -2010. - №5.-С. 108-110.

Султанова С. Г.

Көркем еңбек пәнінің мұғалімі

Құмкешу жалпы білім беретін орта мектебі

Қазақстан, Қостанай облысы, Амангелді ауданы, Құмкешу ауылы

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ – ҰЛТТЫҚ ҚОЛӨНЕР АЯСЫНДА

Рухани жаңғыру – адам баласының оның ішкі әлемінің жаңаруы, сана-сезімі, жаңа өзгерісті қабылдай білуі. «Жаңғыру» атаулыға бұрынғыдай тарихи тәжірибе мен ұлттық дәстүрлерге шекеден қарамауға тиіспіз. Керісінше, замана сынынан сүрінбей өткен озық дәстүрлерді табысты жаңғырудың маңызды алғышарттарына айналдыра білу қажет. Егер жаңғыру елдің ұлттық-рухани тамырынан нәр ала алмаса, ол адасуға бастайды. Сонымен бірге, рухани жаңғыру ұлттық сананың түрлі полюстерін қиыннан қиыстырып, жарастыра алатын күдіретімен маңызды.

Бұл – тарлан тарихтың, жасампаз бүгінгі күн мен жарқын болашақтың көкжиектерін үйлесімді сабақтастыратын ұлт жадының тұғырнамасы.

Ұлт көшбасшысы Н.Ә.Назарбаев: «Біз ХХІ ғасырдың жаһандық картасында ешкімге ұқсамайтын, дербес орны бар ұлт боламыз десек, «Жаһандану заманауи қазақстандық мәдениет» жобасын іске асыруға тиіспіз. Әлем бізді қара алтынмен немесе сыртқы саясаттағы ірі бастамаларымызбен ғана емес, мәдени жетістіктерімізбен де тануы керек». Қазақ халқының бойында тектілік болмыстың қалыптасуына ең алдымен ата-баба салт-дәстүрі мен әдет - ғұрпының және рухани құндылықтардың рөлі зор. Рухани құндылықтар - адам өмірінің ажырамас бөлігі. Кез келген халықтың болмысы мен болашағы өзіне тән ұлттық құндылықтар арқылы қалыптасады. Ұлттық құндылықтар - тұтас бір жүйе. Оған халықтың тілі, діні мәдениеті, әдебиеті, өнері, сондай -ақ әдет-ғұрыптар, салт-дәстүрлер, жөн – жоралғылар, ұғым – түсініктер жатады. Еліміздің бірінші президенті Н.Ә.Назарбаев осы «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында Отанымыз да ізгі құндылықтарды басты негізге алып, жаңа қоғам құруға бет алғандығы мақалада баса айтылған. Жалпы рухани жаңғыру дегеніміз - адамдардың ішкі жан дүниесінің жаңаруы. Жаңару - бұрынғы дүниелерімізден бас тарту емес оны осы заманға сәйкестендіріп пайдалану. Өзгеру табиғатқа тән

құбылыс. Рухани дүние дегенде бірінші кезекте әдебиет пен мәдениетіміз ойға оралады. Сонымен қатар мақалада айтылған мәселелер елдің тарихына, мәдениетіне, этнографиясына, тілі мен дініне тікелей қатысты. Атадан балаға мұра болған дүниелерді білу өткенді айқын болашақты жарық ететіні ақиқат. Қандай халық болсада өзінің өткенін, қайталанбас тарихын, салт-дәстүрін көзінің қарашығындай сақтап, қастерлеп ұрпақтан-ұрпаққа өсиет етеді. Сөз бен іске шебер халқымыздың зор мәдениеті мен өнерін танытатын құндылықтарымыздың бірі - оның қолөнері. Осы ұлттық қолөнерді дәріптеу «Рухани жаңғыру» бағдарламасында басты мақсаттарының бірі етіп алынғаны көңіл қуантады.

Қолөнер ғасырлар бойы дамып қалыптасып келе жатқан халық шығармашылығы. Ол талай ғасырлар кезеңінен өтіп түрленіп жаңарып келіп атадан балаға қалған мұра ретінде бізге жеткен дәстүрлі өнер. Ол арқылы біз үлкен рухани эстетикалық тәлім алып өнер әлеміне қанат қағамыз. Өнер туындылары белгілі бір дәуірде, сол дәуірде өмір сүрген халықтың тұрмыс тіршілігін бейнелейді. Халықтың асқақ арманын, табиғат сұлулығын, ішкі жан сезімін өнер арқылы білдірген. Өнер туындылары арқылы белгілі бір халықтың тарихын білуге болады.

Қолөнер туындылары айналадағы құбылыс, күнделікті кәсіп, қоғамдық құрылысқа арай өзгеріп, ұрпақтан-ұрпаққа мирас болып келеді. Ғасырлар бойы екшелеп, көркемдік сапасы артып күні бүгінге дейін жеткен қолөнер қазіргі заманмен ұштасуда.

Халқымыздың осы сарқылмас бай қазынасы, рухани мұрасы болып табылатын қолөнерге баулу көркем еңбек пәнінен басталатыны баршамызға мәлім.

Осыған орай рухани жаңғыру бағдарламасы аясында ұлттық және эстетикалық тәрбие негіздерін есепке ала отырып, көркем еңбек сабағында оқушылар ұлттық қолөнер туындыларының ерекшеліктерімен және олардың жасалу жолдарымен танысты.

Көркем еңбек сабағында халқымыздың қолөнерін үйрету арқылы оқушыларға ұлттық дәстүрге тәрбие берудің артықшылығы көп екеніне көзіміз жетті. Қолөнерге қызықтыру үшін кез келген бұйымның, туындының жасалу құпиясын, тарихын ашып қарастырдық.

Қазақ халқының өнерін, іскерлігін, өнер шеберлерінің қолынан шыққан алуан түрлі заттар мен бұйымдарды айтып, бұрынғысымен бүгінгісін салыстыра отырып, ұлттық енерді сүйеге, құрметтеуге баулу, бүгінгі шәкірттерді ертеңгі еңбеккер, жан - жақты жетілген азамат етіп тәрбиелейді, оқушылардың жүрегіне жол тауып, олардың бойында еліне, жеріне, ұлттық өнерге деген сүйіспеншілігін, пәнді оқып үйренуге деген ынтасын, күштарлығын арттыру, қазақ қолөнерін жас жеткіншектердің санасына жеткізудің құралы.

Осы аталған атадан балаға жалғасып келе жатқан ұлттық қолөнерді өткен ғасырда жоғалтып ала жаздап, енді егеменді ел болғалы өз мәдениетімізді, салт - дәстүрімізді, рухани сән - салтанатымызды, ырым - наным, әдет - ғұрып, тұрмыс - тіршілік болмысымызды қайта жандандырып, қазақ қолөнері қайтадан ел арасына, білім ордасына бірте - бірте тамаша үлгілерімен еніп, оқушыларға жан - жақты білім мен тәрбие беруге, жаңаша еңбек етуге талпындырғандығы мені қатты қуантып отыр!

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласы. http://www.akorda.kz/kz/events/akorda_news/press_conferences/memleket-basshysynyn-bolashakka-bagdar-ruhani-zhangyru-atty-makalasy.
2. Л. Әбдуалиева Ш. Халық қолөнері. -Алматы: Рауан.
3. Ахметжанова Күльзипаш. Қазақ халқының қолөнерінің мәдениеттанулық негіздері. – Алматы.

MD, PhD, Associate professor Glubochenko O.V.
MD, PhD, Associate professor Dudko O.G.
MD, PhD, Associate professor Glubochenko V.G.

Higher State Educational Establishment of Ukraine
“Bukovinian State Medical University”, Ukraine

TESTS AS ASSESSMENT METHOD IN MEDICAL EDUCATION

Abstract. It is known that control, inspection and assessment of learning results are essential and important elements of learning process in medical education which may perform numerous functions, such as controlling, diagnosing, summarising, motivating, etc. The article was devoted to review of different type of tests which are used in assessment of students' learning results. Features of using, function, variety of tests, their advantages and disadvantages in the teaching of clinical disciplines were discussed.

Key words: tests, higher medical education, E-assessment, clinical discipline.

Medical education is progressing remarkably from year to year and this further enhances the awareness of the importance of the development of teaching staff. Many effective and interesting innovations have been forthcoming which improve the quality of training and make new changes to the teaching methods. Medical universities, schools have been faced with a variety of challenges from society, patients, doctors and students. Teaching curricula of many clinical disciplines are based on mainstream pedagogical principles, such as problem based learning, competency-based learning and other form of active and self directed learning. Teaching methods needs for new curricula, introduction of new learning situations, and new methods of assessment.

It is known that control, inspection and assessment of learning results are essential and important elements of learning process in medical education. Without using them it is impossible to imagine the full range and precisely determine effectiveness of interaction between student and teacher. For students, assessment of knowledge level is a strong and dominant motivator to direct and drive their learning process.

One of the most optimal form of controlling knowledge and indicator of mastering of educational material is a tests (multiple choice questions (MCQs) and others types). The MCQ is one of the oldest and most commonly used test formats to assess students' learning, and well-written MCQs can support learner engagement in higher levels of cognitive reasoning such as application or synthesis of knowledge [1].

MCQs are being used increasingly due to their higher reliability, validity, and ease of scoring [2].

Computer testing (E-assessment) is one of the elements of complex system for evaluating the quality of education. The main tasks of this system are not only measurement the quality of the mastering of educational material that already traversed, but also an opportunity for these measurements to formulate a series of recommendations for further changes in course content and sequence of presentation of training modules material.

The main advantages of using E-assessment are: providing direct and immediate feedback for student, improving students' performance, reducing the time and effort of the teacher, decreasing the cost for an institution, and encouraging high-order thinking, which is one of the educational aims [3].

The students improve their ability to concentrate during the solutions of tests. The speed of tests' solution is an indicator of the reliability and efficiency of the material studied. Tests show abilities and errors of students.

In general, all forms of written assessment divided into two categories [4]:

the constructed response or open-ended format of questions;

the *selected-response* or *closed-ended* format of questions.

Constructed response or **open-ended** questions include a variety of written formats in which the student is required to generate the answer spontaneously in response to a question. The common example is an essay. There are many test variants including short answer questions (SAQ), mini-essay questions, single-word and single-sentence questions and the modified essay question (MEQ). It is widely believed that constructed response written questions test has higher validity and stimulates cognitive processes better that multiple-choice questions.

[Sarah Mae Sincero](#) [5] gives some examples of open-ended questions such as:

Completely unstructured questions- openly ask the opinion or view of the respondent.

Word association questions - the participant states the first word that pops in his mind once a series of words are presented.

Thematic Apperception Test – a picture is presented to the respondent which he explains on his own point-of-view.

Sentence, story or picture completion – the respondent continues an incomplete sentence or story, or writes on empty conversation balloons in a picture.

Researchers of open-ended question tests stated that they are the efficient method of evaluation. Questions of this type can provide information about the students' achievements more clearly than multiple-choice questions or questions with the deterministic answer and give better guidance to improve teaching. The main benefit of open-ended question tests to encourage deeper learning [6].

The selected-response or closed-ended questions limit the answers of the respondents to response options provided on the questionnaire. Some examples of close ended questions are [5]:

Dichotomous or two-point questions (e.g. Yes or No, Unsatisfied or Satisfied)

Multiple choice questions (e.g. A, B, C or D)

Scaled questions that are making use of rating scales such as the Likert scale (i.e. a type of five-point scale), three-point scales, semantic differential scales, and seven-point scales]

These tests format is more often presented by the MCQ-assessment, in which candidates select the most appropriate answer from a list of options rather than generate an answer spontaneously.

So, tests can be implemented in a variety of ways including [7, 8]:

Single best option - a student is expected to select the best response from a range of 4-5 possible options.

Multiple true/false questions – a student has to assess a number of statements relating to the question as either being true or false.

Extended matching questions (EMI formats) – students answer a series of questions relating to a scenario by selecting responses from an extended list of approximately 20 options.

Key features questions - are short clinical cases or scenarios which are followed by questions aimed at key features or essential decisions of the case. These questions

can either be multiple choice or open ended questions. More than one correct answer can be provided.

Short answer questions (SAQs). These are open-ended questions that require students to generate an answer of no more than one or two words, rather than to select from a fixed number of options. They can also be used to test higher thinking skills, including analysis or evaluation and provide students with more flexibility to explain their understanding and demonstrate more creativity than they would have with multiple choice questions. Short answer questions have many advantages, such as easy and faster constructing, difficulties for students to guess the answer. But this also means that scoring system is relatively laborious and can be quite subjective.

Modified essay questions (MEQs). This is a special type of essay question that consists of a case followed by a series of questions that relate to the case and that must be answered in the sequence asked.

Script concordance test (SCT). SCTs are based on short case scenarios followed by related questions that are presented in three parts: the first part ("if you were thinking of") contains a relevant diagnostic or management option; the second part ("and then you were to find") presents a new clinical finding, and the third part ("this option would become") is a fivepoint Likert scale that captures examinees' decisions as to what effect the new finding has on the status of the option.

There is e-assessment classification that includes diagnostic, summative and formative assessment, based on the learning stage where the evaluation is conducted [9]:

Diagnostic test is a test that evaluates the current knowledge prior to taking the course, which allows to establish the requirements and the scope of educational activities for a particular student.

Formative assessment is used as support in the teaching and learning processes. It provides teachers and students with information on the students' current achievements as well as their strengths and weaknesses. Furthermore, the information is provided in such a form as to determine what the teacher or student should do next in order to improve the process. Formative assessment may also be motivating for students, as it shows their competence level, often against a background of the entire group, which allows them to track their learning progress.

Summative assessment is the assessment given at the end of the course to evaluate the students' knowledge or skills and to issue an appropriate certificate.

Every question format has its own advantages and disadvantages which must be carefully weighed when a particular question type is chosen. It is not possible that one type of question will serve for the purpose of testing all the aspects of a topic. Therefore, a variety of formats are needed to counter the possible bias associated with individual formats and they should be consistent with the stated objectives of the course or programme [8].

For example *open-ended* questions have next advantages: participants can respond to the questions exactly as how they would like to answer them; the researcher can investigate the meaning of the responses; ideal for [qualitative](#) type of research and some **disadvantages**: time-consuming; responses are difficult to code and interpret [5].

Closed-ended responses are far more limited, but they are extremely consistent. So, answers to closed-ended questions can easily be interpreted and analyzed statistically. However, the information gained from each answer is quite restrictive. Closed-ended questions are often good for surveys, because we get higher response rates when users don't have to type so much.

Testing determines the strength of the bond between the new and previous information material. The development of clinical thinking is impossible without certain skills integration of existing theoretical knowledge of fundamental disciplines in clinical practice. Correctly formatted control tests can improve the "survival" of basic knowledge of theoretical disciplines [10].

Definitely, test control of medical students take an important role in studying of a clinical discipline, but it is a simplified form of knowledge control, which is not always promotes the development of logical clinical thinking. Many tests assessed basic recall of facts then application and critical synthesis of knowledge and do not form professional skills of communicating and physical examination of patients with considering on ethical and deontological basis.

That is why test control must be one of the additional tools of students control training and must have obligatory connection with bedside teaching. Only the skilful combination of pedagogical and professional experience of the teacher with the latest modern technologies of knowledge testing is able to increase the quality of training of future doctors and their desire for professional self improvement.

References:

1. Zaidi NL, Grob K, Monrad S, Kurtz J, Tai A, Ahmed A, et al. Pushing Critical Thinking Skills With Multiple-Choice Questions: Does Bloom's Taxonomy Work? *Acad Med.* [Internet]. 2018; 93(6):856-859. DOI: 10.1097/ACM.0000000000002087.
2. Richa G, Vikas K, Jyoti M. Analysis of multiple choice questions from a formative assessment of medical students of a medical college in Delhi, India. *International Journal of Research in Medical Sciences.* [Internet]. 2018; 7(12):174. DOI:10.18203/2320-6012.ijrms20185375.
3. Alruwais N, Wills G, Wald M Advantages and Challenges of Using e-Assessment *International Journal of Information and Education Technology.* [Internet]. 2018 Jan; 8(1), p.35-37 Available from: <http://www.ijiet.org/vol8/1008-JR261.pdf>.
4. Hift Richard J. Should essays and other “open-ended”-type questions retain a place in written summative assessment in clinical medicine? *BMC Medical Education* [Internet]. 2014; 14(1):249 Available from: <https://doi.org/10.1186/s12909-014-0249-2>.
5. [Sarah M.Sincero](#) (Apr 8, 2012). Types of Survey Questions. Retrieved Aug 01, 2019: [Internet]. Available from: <https://explorable.com/types-of-survey-questions>.
6. Hafi zah Husain, Badariah Baisb, Aini Hussainb, Salina Abdul Samad How to Construct Open Ended Questions. *Procedia. Social and Behavioral Sciences.* [Internet]. 2012; 60:456 – 462 DOI:10/1016/j.sbspro.2012.09.406
7. Pham H, Trigg M, Wu S, O'Connell A, Harry C, Barnard J, et al. Choosing medical assessments: Does the multiple-choice question make the grade? [Internet]. 2018; 31(2):65-71. Available from: http://www.educationforhealth.net/citation.asp?issn=1357-6283;year=2018; volume=31;issue=2;spage=65;epage=71; aulast=Pham; DOI: 10.4103/efh.EfH_229_17
8. [Nadia M Al-Wardy](#) Assessment Methods in Undergraduate Medical Education. *Sultan Qaboos Univ. Med. J.* [Internet]. 2010. 10(2):203–209. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3074721/>
9. Kołodziejczak¹ B, Roszak¹ M, Ren-Kurc A, Kowalewski W, Bręborowicz A. E-assessment in medical education. 2016. Available from: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/13260>
10. Korovin AYa, Bazlov SB, Sokolenko GV, Ralka MP Ocenka effektivnosti testovogo kontrolya znaniy na klinicheskoy kafedre. *Mezhdunarodnyj zhurnal eksperimentalnogo obrazovaniya.* [Internet]. 2014. [cited 2019 Jun 5]; 4:132-134. Available from: <http://expeducation.ru/ru/article/view?id=5347>.

Методически основи на учебния процес

Кондратова М. В.

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ «РОЗУМНЕ МІСТО» ЯК МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ

Професійна підготовка фахівців має здійснюватись з урахуванням соціально-економічних, теоретичних та практичних факторів; професійних вимог виробничої діяльності фахівців техніко-технологічного спрямування; орієнтуватися на високий професіоналізм, конкурентоспроможність фахівців на ринку праці, творче застосування знань і умінь, їх гнучкість і мобільність у розв'язанні як типових, так і творчих виробничих завдань [4, с. 128].

Нині спостерігається інтенсивне впровадження новітніх технологій та сучасних електронних засобів для створення мультипроцесорних систем автоматизації «розумних будинків», автономних об'єктів, виробничих процесів на підприємствах [7, с. 16].

У мотивації діяльності майбутніх будівельників виокремлюють такі її основні комплекси: інтерес, обов'язок, самооцінка професійної здатності [3].

Безпосередній інтерес (виникає на основі привабливості змісту та процесів конкретної діяльності) включає професійно-специфічний інтерес (інтерес до предметів, до процесів праці, що характеризують її основні функції, а також до результатів, які виражаються у створених продуктах, наданих послугах тощо); загальнопрофесійний інтерес (виникає на основі привабливості найбільш загальних властивостей професії); романтичний інтерес (базується на уявленні про незвичайність певної професії); ситуативний інтерес (формується на основі випадкових, нетипових для певної професії ознак).

Опосередкований інтерес (зумовлений деякими організаційними, соціальними та іншими характеристиками професії) включає професійно-пізнавальний інтерес (базується на прагненні до пізнання певних природних, технічних, гуманітарних

та інших процесів і явищ); інтерес до самовиховання (проявляється у прагненні до духовного збагачення і формування суб'єктно-ціннісних якостей особистості); престижний інтерес (вибір професії, зумовлений перспективами професійного зростання і престижністю професії у суспільстві); інтерес супутніх можливостей (відображає прагнення молодшої людини за допомогою обраної професії задовольнити певні духовні й життєво-побутові запити та потреби, тобто прагнення до спілкування з людьми, матеріальне забезпечення тощо); невизначений інтерес (в його основі лежить невизначений емоційний потяг до певної професії) [2, с. 26]. Мотивом суспільного обов'язку у виборі професії є усвідомлення студентом, майбутнім будівельником, реальної суспільної користі від своєї участі в певній сфері діяльності, переживання особистої відповідальності за успішну працю, готовність до подолання можливих моральних і фізичних труднощів [2, с. 26].

В мотиваційному процесі використовують поняття мотиву та стимулу. Мотив – внутрішня спонукальна сила, яка примушує людину щось робити або вести себе певним чином (орієнтація, установки, бажання, інстинкти, імпульс). Особливістю мотивів праці є їх направленість. Стимул – зовнішня спонукальна сила, яка спонукає людину діяти для досягнення мети. На трудову мотивацію впливають різноманітні стимули: система економічних нормативів і пільг, рівень заробітної плати і справедливості розподілу прибутків, умови праці, стосунки в колективі, кар'єрний розвиток, творчий порив і цікава робота, бажання самоствердитися і постійний ризик і внутрішня культура тощо. Стимул – це збуджувальна причина поведінки. Стимули можуть бути: матеріальні умови і форми отримання матеріальних благ, що спонукають працівника до активної діяльності (виробничі умови, заробітна плата, премії, додаткова відпустка тощо); моральні – певна система моральних заохочень, що включає різні форми соціальної оцінки цієї діяльності; соціальні – засновані на задоволенні потреб у самореалізації, певному соціальному оточенні тощо [1].

Особливої актуальності у сучасній будівельній галузі займає створення «розумних міст», котрі слугують мотивами та стимулами для професійної підготовки майбутніх будівельників.

Основним ініціатором перебудови звичайних міст у «розумні міста» виступає Європейський Союз. У 2009 році Європейським Союзом було затверджено Промислову ініціативу щодо «розумних міст та спільнот» (Smart Cities and

Communities Industrial Initiative), яка набрала чинності 21 червня 2011 року. 10 липня 2012 року розпочалася співпраця країн-членів Європейського Союзу у рамках Європейського інноваційного партнерства щодо «розумних міст та спільнот» (the European Innovation Partnership for Smart Cities and Communities), в основі якого лежали принципи Промислової ініціативи ЄС у поєднанні із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Також 14 жовтня 2013 року ЄС прийняв Стратегічний план запровадження концепції «розумне місто» на практиці (Strategic Implementation Plan), а на початку 2014 року він вступив у дію за підтримки європейської програми «Горизонт 2020» [6].

«Розумне місто» – це місто, в якому традиційні системи працюють більш ефективно за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють використовувати менше енергетичних ресурсів, задовольняючи незмінний обсяг потреб та зменшувати масштаби парникової емісії. Це означає запровадження «розумнішої» системи міського транспорту, оновленої системи водопостачання та утилізації відходів, а також створення ефективніших систем опалення та охолодження будинків. При цьому, всі системи мають бути взаємопов'язані та працювати як єдиний злагоджений механізм. До інформаційно-комунікаційних технологій додається людський та соціальний капітал, який відповідає за підвищення безпеки громадських місць та створення зручностей для жителів. Таким чином, концепція «розумного міста» спрямована на надання реальних переваг для життя населення та функціонування бізнесу відповідно до принципів сталого розвитку [6].

У 2014 році статус «розумного міста» року отримав Копенгаген (Данія). Копенгаген поставив перед собою мету – стати першою нейтральною до карбону столицею до 2025 року. Мета була підкріплена спеціальним Планом з клімату на період до 2025 року (CPH 2025 Climate Plan) у 2009 році. Проміжною ціллю Плану було зниження парникової емісії на 20 % до 2015 року порівняно із рівнем 2005 року, якої Копенгаген досяг у 2011 році. Загалом, за період 1995-2014 рр. місто знизило рівень викидів CO₂ на 50 %. Для подальшого розвитку Копенгагену як «розумного міста», робиться акцент на зниженні енергоспоживання, екологічному виробництві енергії, «зеленому» переміщенні та відповідній політиці заохочень-зобов'язань з боку міської адміністрації. На кінець 2014 року Копенгаген зайняв перше місце у рейтингу «зелене місто» з

індексом 87,31. А у рейтингу сталості міст Копенгаген із індексом 69 % посів третє місце після Франкфурта (71 %) та Лондона (70 %) [5].

Сингапур – це острівне місто-держава. Він посів друге місце в рейтингу EasyPark. У 2014 році в Сінгапурі запустили програму Smart Nation. Її частиною є і впровадження розумних систем збору даних про жителів міста. «Розумні» системи охоплюють все місто і всі сфери його життя. Датчики, які розміщені по місту, збирають інформацію про те, що відбувається на вулицях і навіть в житлових будинках: за допомогою мобільного додатку люди дізнаються розклад автобусів, кількість у ньому вільних місць. «Розумні» системи фіксують, скільки води споживається, помічають навіть кинуті недопалки на тротуар; лікар призначає лікування після відеоконференції тощо [9].

У Амстердамі концепцію Smart City почали впроваджувати з 2009 року. Нині Amsterdam Smart City працює у 8 напрямках: великі і відкриті дані, міська інфраструктура, «живі лабораторії», смарт-мобільність, смарт-спосіб життя, смарт-майданчики і «розумне суспільство». У місті регулюють транспортний потік в реальному часі, використовуючи GPS-дані провайдера навігаційного програмного забезпечення. Також в Амстердамі працює «розумна» система освітлення – лампочки у вуличних ліхтарях включаються на підставі даних про жвавість руху. Спеціальний департамент досліджень, інформації та статистики дізнається про проблеми міста і вирішує, чи можна виправити ситуацію [9].

Розвиток Бостона як «розумного» міста відбувається в рамках декількох програм, основна з яких – «Коллективний урбанізм». Вона допомагає жителям брати участь в розвитку міста за допомогою додатків. Наприклад, App Showcase – група додатків, завдяки яким люди можуть повідомляти про вибоїни і графіті, дізнаватися про паркувальні місця і стан вулиць, а також спілкуватися один з одним. А додаток Where's My School Bus допомагає батькам відслідковувати, де знаходиться шкільний автобус [9].

Японська столиця посіла шосте місце в рейтингу «розумних» міст від EasyPark. Токіо – найбільш «зелене» місто Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Багато smart-технології запрацюють на повну силу до 2020 року. У Токіо система QZSS, частина супутників якої вже запущена, буде збирати GPS-дані про розташування об'єктів з точністю 1-3 см. У місті працюватимуть безпілотні таксі, у березні 2019 р. сервіс Easy Ride вже почав проводити випробування (Easy Ride – це спільний проект Nissan і DeNA) [9].

Іншим європейським «розумним містом» вважається Відень, який займає п'яте місце у рейтингу «зелених» міст із індексом 83,34. Відень поставив собі за мету стати незалежним від вуглекислого газу до 2050 року. Для цього було затверджено Програму захисту клімату у місті Відень (Climate Protection Programme of the City of Vienna) [11].

«Розумні міста» вирізняють такі ознаки: 1. Розумний громадський транспорт: він передбачає контроль за усім, що відбувається в салоні та зовні протягом руху і здатен передавати інформацію про порушення в органи влади. 2. Сповіщення про надзвичайні ситуації (НС). Персональна мережа оповіщення, що відправляє звичайні SMS-повідомлення на телефони абонентів, які знаходяться в зоні НС. 3. Кнопки екстреного реагування. Такі засоби допомагають правоохоронним органам швидше зреагувати на певні і події і прибути на місце оперативніше. Така практика має місце у США. 4. Використання сонячних батарей. На дахах будівель встановлюються сонячні батареї, які можуть забезпечити автономне електропостачання для окремих квартир чи будинків загалом. 5. Безготівкові платежі. Встановлюються спеціальні прилади, які можуть проводити оплати за допомогою мобільного телефону [8].

«Розумне місто» має шість основних складових, п'ять з яких полягають у наступному: «розумна економіка» (smart economy) – електронний бізнес та електронна торгівля, зростання продуктивності, інноваційно-технологічне виробництво товарів та доставка послуг тощо; «розумне переміщення» (smart mobility) – транспортні та логістичні системи, засновані на інформаційно-комунікаційних технологіях, які б дозволяли використовувати один чи два види транспорту для переміщення у будь-яку точку міста; «розумні люди» (smart people) – розвиток електронних навичок, підвищення рівня освіченості, підвищення кваліфікації, розвиток креативності та стимуляція інноваційних проривів; «розумне життя» (smart living) – запровадження способу життя, поведінки та моделі споживання за використанням інформаційно-комунікаційних технологій, покращення здоров'я та культурний розвиток; «розумне врядування» (smart governance) – інтерактивне місцеве правління, яке забезпечує ефективне всеохоплююче функціонування міста [10]. В українській столиці створено ініціативну групу Kyiv Smart City для впровадження обраних технологій у місті [12].

Таким чином, розглядаючи питання мотивації до праці майбутніх будівельників, для ефективного управління мотивацією необхідно: чітко усвідомити модель основного процесу мотивації; знати фактори, які впливають на мотивацію, набір потреб, що ініціюють рух до здійснення мети і умови, за яких потреби можуть бути задоволені; знати, що мотивація – це не самоціль, а спосіб задоволення.

Література

1. Дворецька Г. В. Праця як вид соціальної діяльності. Соціологія. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://buklib.net/books/21973/>
2. Єрохін С. А. Концепція професійної мотивації студентів як фактору конкурентності на ринку праці / Єрохін С.А., Нікітін Ю.В., Нікітіна І.В. // Юридична наука. 2011. №1. С. 20–28.
3. Ляшенко І.В. Формування професійної мотивації студентів до успішної фахової діяльності / [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1076
4. Манько В. М. Теоретичні та методичні основи ступеневого навчання майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Манько Володимир Миколайович. К., 2005. 486 с.
5. Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu>.
6. Офіційний сайт Європейської Статистики (Євростату) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>
7. Петергеря Ю.С., Жуйков В.Я., Терещенко Т.О. Інтелектуальні системи забезпечення енергозбереження житловихбудинків. Навчальний посібник. К.: Медіа-ПРЕС, 2008. 256 с.
8. 5 ознак «розумного» міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/smartycitynen/5-oznak-rozumnogo-mista>
9. 5 «розумних» міст світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/smartycitynen/5-rozumnih-mist-svitu>

10. EPIC Roadmap for Smart Cities / European Platform for Intelligent Cities (EPIC) // ICTPSP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epic-cities.eu/sites/default/files/documents/20Cities.pdf>

11. Smart City Wien Framework Strategy // Vienna City Administration. – July 2014. – 109 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smartcity.wien.gv.pdf>.

12. Smart City в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/smartcitynen/smart-city-v-ukraieni>

Стратегически насоки на реформата в системата на образованието

Міщенко В. В.¹, Міщенко М. І.²

¹Буковинський державний медичний університет, Україна

²Чернівецька ЗОШ I-III ступенів №28, Україна

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗНО В СВІТЛІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Як показали результати ЗНО попередніх років успішність учнів сільських закладів освіти дещо нижча як міських. В цій роботі проаналізуємо результативність навчання в містах Буковини. В Чернівецькій області 11 міст, з яких 2 – обласного та 9 – районного значення. Обрано три з них: Чернівці, Новодністровськ та Хотин – в якості типового міста районного значення. Для дослідження обрано 2018 рік, так як 2019 фінансовий рік ще не завершився. Досліджувати будемо результати випускників закладів загальної середньої освіти.

Очікувано, найпопулярнішими предметами були українська мова та література, а також історія України. А от бажаючих скласти хімію чи фізику виявилось обмаль (див. рис. 1). Так від загальної кількості бажаючих скласти ЗНО хімію та фізику обрали відповідно: 11,29 та 5,17 % в Чернівцях; 7,69 та 9,62 % в Новодністровську; 10,00 та 10,00 % в Хотині.

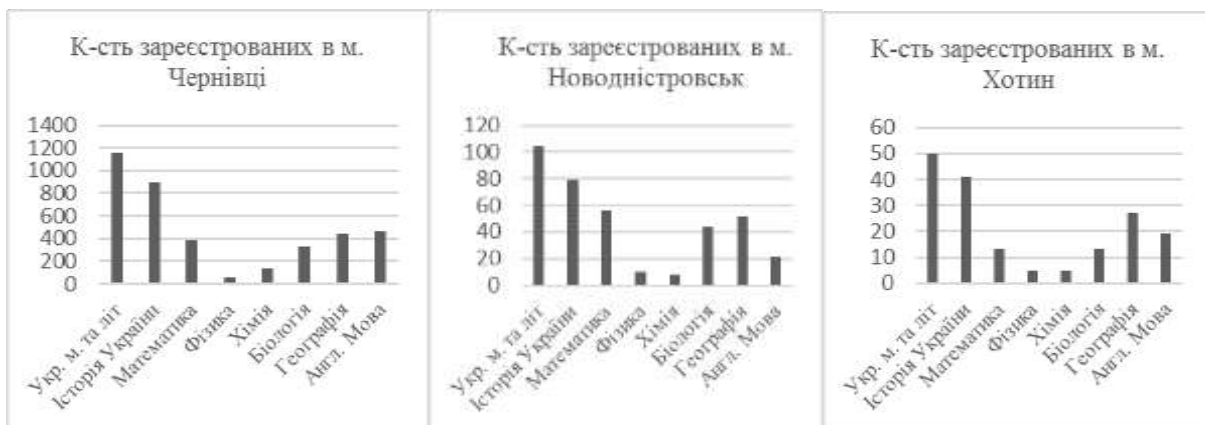

Рис. 1 Кількість випускників закладів середньої освіти 2018 року, що зареєструвались на ЗНО [1].

Результати складання ЗНО продемонстровано на рис. 2.

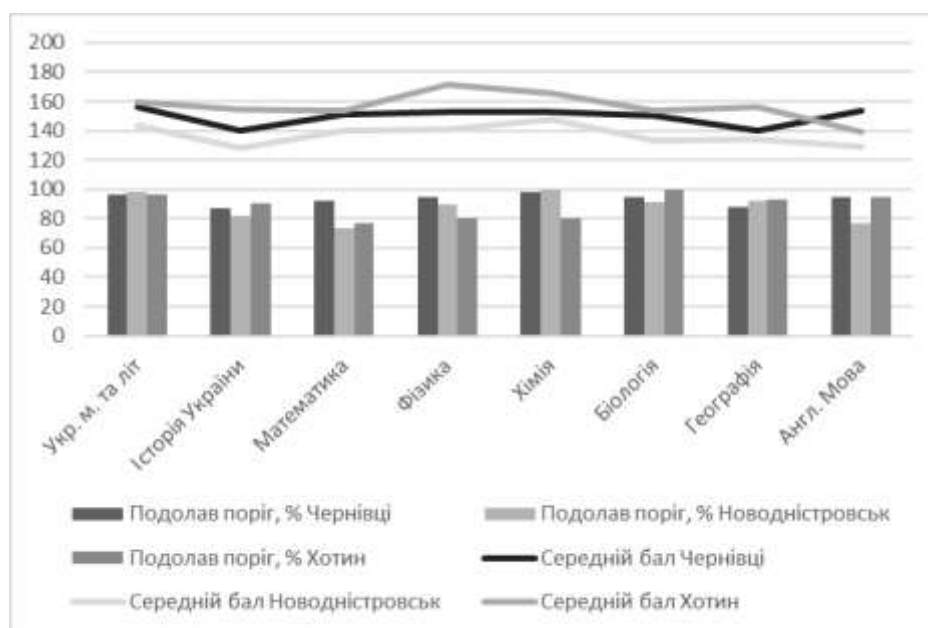

Рис. 2 Частка випускників (%), що подолали поріг «склав/не склав», а також середній бал тих, що склали ЗНО [1].

Найстабільнішими виявились результати випускників м. Чернівці, частка тих, хто подолав поріг коливалась від 87,0 % з історії України до 98,5 % з хімії, в той час як в Новодністровську коливання спостерігалось від 73,2 % з математики до 100 % з хімії. Ймовірно такі результати свідчать, що випускники Чернівців краще оцінили свої сили, в той час як випускники в Новодністровську явно переоцінили рівень своїх знань з математики.

Найвищий середній бал продемонстрували випускники м. Хотин, та чи свідчить це про кращий рівень знань учнів Хотину? В цілому по Україні ЗНО складало 4,7 % від загального число учнів закладів середньої освіти, в області це число склало 4,9 % , по обраних містах 4,4 % - Чернівці, 9,4 % - Новодністровськ та 3,6 % - Хотин. Таким чином можна припустити, що високий середній бал випускників Хотина зумовлений не тільки гарною підготовкою, а й тим, що вагома частка не взяла участь в ЗНО з тих чи інших причин. Помірна частка в м. Чернівці може пояснюватись широкими можливостями по уникненню складання ЗНО, як то навчання в закладах професійної освіти або ж закладах вищої освіти на базі неповної середньої освіти. В учнів Новодністровська вибір вужчий, зокрема через значне географічне віддалення від обласного центру (понад 140 км).

Табл. 1 Середня наповнюваність та видатки на 1 учня, 1 клас впродовж фінансового 2018 року [2].

Назва тер. од.	Середня наповнюваність	Співвідношення к-сті учнів до одного вчителя	Сер.видатки на 1 учня в 2018р., грн	Сер видатки на клас, 2018
м. Чернівці	28	12,4	15502	438806
м. Новодністровськ	24	11,4	18948	447504
м. Хотин	24	7,4	23766	559498

На кінець 2018 року найвищий розмір заробітної платні спостерігався в м. Новодністровську (12 464 грн.), м. Чернівцях (8 162 грн.), а в Хотинському районі найнижчий (7 608 грн) [3]. В той же час слід брати до уваги, що Чернівці є обласним центром та найбільшим містом області, а отже забезпечує найкращий доступ до культурно-просвітницьких заходів, програм тощо. Та як бачимо результати випускників Хотину не були найгіршими, чому очевидно сприяла державна політика. Так видатки на навчання 1 учня тут становили майже 24 тис. грн, що істотно вище за 15,5 тис. грн для м. Чернівці. Крім того, можемо відзначити й найменше співвідношення кількості учнів до одного вчителя.

Соціально-економічне становище сімей та шкіл істотно позначаються на успішності навчання, однак проведення відповідальної освітньої політики, спрямованої на вирівнювання навчальних можливостей дозволяє уникнути значного розшарування.

Література

1. <https://zno.testportal.com.ua/opendata>
2. <https://www.minfin.gov.ua/news/view/ministerstvo-finansiv-zapuskaie-interaktyvnyi-deshbord-pro-biudzhetni-vydatky-na-zahalnu-seredniu-osvitu?category=bjudzhet>
3. <http://cv.dsp.gov.ua/zapobihannia-proiavam-koruptsii/dodatкова-informatsiia/14-news-dsp/1066-naivyshchyi-rozmir-zarobitnoi-platy-v-rehioni-u-novodnistrovsku-ta-chernivtsiakh>

Съвременните методи на преподаване

Викладач-методист Борщова О. І.

Харківське музичне училище імені Б. М. Лятошинського, Україна

ФРЕЙМ-БЛОК – ДІЄВИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті розкрито вплив фрейм-блоків на формування життєвих компетентностей особистості. Уточнено зміст поняття «фрейм-блок». Визначено структуру «фрейм-блоків».

Доведено, що фрейм-блок – це дієвий засіб формування життєвих компетентностей особистості.

Ключові слова: засоби навчання, фрейм-блок, життєві компетентності, особистість.

Abstract. In article the influence of frame-blocks on the formation of vital competencies of the person is disclosed. The content of the concept "frame-block" is specified. The structure of the "frame-blocks" is determined.

It is proved that the frame-block is an effective means of forming the vital competencies of the individual.

Key words: means of training, frame-block, vital competencies, personality.

Розвиток сучасної освітньої системи ставить безліч питань щодо змісту й організації навчання і методичного забезпечення їх викладання. Важливою проблемою є пошук оптимальних шляхів зацікавленості до навчання, спонукання до творчості, самостійності, підвищення розумової активності. Мабуть, тому метод проектів посідає все більш чільне місце в педагогічній практиці.

Метод проектів спрямований не на просте оволодіння деякою сумою знань, чи навіть їх системою, а на розвиток умінь вирішувати проблеми, показувати практичне використання знань.

Завдяки проектуванню студенти вчаться:

усвідомлювати мету;

планувати свою роботу, передбачати можливі результати;
 використовувати джерела інформації (матеріали преси, літературні твори, дослідження літературознавців, мовознавців);
 самостійно шукати і накопичувати матеріал;
 аналізувати та зіставляти різноманітні факти;
 підтверджувати чи спростовувати ідею; активізовувати соціальні контакти (розподіляти доручення, працювати спільно);
 створювати матеріальні носії проектної діяльності (газета, сценарій, журнал).

Метод проектів орієнтований на самостійну діяльність (індивідуальну, парну, групову) у відведений для неї час (від декількох хвилин заняття до декількох тижнів, а іноді й місяців).

Проект (у буквальному значенні слова — «кинутий вперед») спеціально організований викладачем і самостійно виконуваний студентом комплекс дій, що завершується створенням продукту, який складається з об'єкта праці, виготовленого в процесі проектування, і його представлення у вигляді усної чи письмової презентації.

Проектом можна назвати роботу різного плану: від звичайного реферату і нестандартно виконаного завдання до дійсно серйозного дослідження із наступним його захистом, бо в основі його — спрямованість на результат діяльності студента. Зовнішній результат можна буде побачити, застосувати на практиці. Внутрішній результат — досвід діяльності — стане безцінним досягненням учня, який поєднує знання і вміння, компетенції і цінності. Навчальний проект – організаційна форма роботи, яка спрямована на засвоєння навчального матеріалу і складає частину стандартного предмета. Важливе чітке планування етапів роботи і виконавців [1].

І саме тут прийдуть на допомогу **візуальні фрейм-блоки**, які, я вважаю, сприяють формуванню цілого комплексу компетенцій, і найперше – життєвих.

Фрейм (англ. frame — «каркас», «рамка») — це структура, що описує деякий складний об'єкт або абстрактний образ чи модель для представлення деякої концепції (стереотип сприйняття). З такої моделі певної концепції нічого не можна забрати, атрибути моделі можна лише заповнити.

Структура фрейма включає три основних типи даних: поняття (назва фрейма), характеристика (критерії), значення характеристики.

Фрейм — це щось на зразок схеми з категоріями і підкатегоріями. Модель є достатньо універсальною, оскільки дозволяє відобразити все різноманіття знань через фрейм-структури, які використовуються для позначень об'єктів та понять.

Виконуючи проект, студенти під керівництвом викладача повинні здійснити якомога більш детальний, ґрунтовний його аналіз.

Працювати над блоком студенти можуть протягом одного заняття або кількох (це залежить від обсягу матеріалу). Обравши за бажанням один чи кілька сегментів, діти добирають відповідну інформацію. У кінці вивчення теми учні презентують свої проекти.

Для організації продуктивної пошукової роботи студентів розробляю різноманітні фрейм-блоки у вигляді схем, таблиць, операційних карток тощо. Вони мають містити додаткову інформацію, допоміжні запитання, місце для висновків, узагальнень тощо. Такі опорні блоки мають бути певним чином оформлені й роздані для самостійного опрацювання.

Тобто, під навчальним творчим проектом я, як консультант, розумію самостійно розроблену креативну ідею з вибором об'єкта, чіткими розрахунками (доцільність складання даного проекту) і, найголовніше, звітом, що відзначається суб'єктивною чи об'єктивною новизною. Проекти учні складають на основі **візуальних фрейм-блоків** [4].

Підсумовуючи, зауважимо, що проектування завжди сполучене зі змінами, воно перетворює, модифікує і трансформує світ, в якому ми живемо. Для його здійснення необхідні активність, творчий підхід. Ще І. Іванов зазначав, що «творчість — це не розкіш для обдарованих, а загальна біологічна потреба, інколи не усвідомлена нами». Крім того, метод проектів позитивно впливає на емоційний стан студентів. Він дає змогу використовувати ресурси проектувальників ефективніше, передбачає використання нестандартних форм занять, можливість поділитися життєвим досвідом, самостійність у виборі теми, відсутність вимушеного керівництва з боку вчителя і діяльнісний підхід — дії, спрямовані на досягнення певного результату [3].

Метод підпорядковується принципу гуманізації системи: дає змогу невстигаючим студентам пережити успіх, відзначити особисті — та колективні досягнення через само- та взаємооцінювання. Цінним є те, що студенти набувають уміння користуватися джерелами інформації: книгами, періодикою, аудіовізуальними та комп'ютерними засобами, вчать самостійно опановувати знання, порівнюючи, зіставляючи, даючи оцінку вчинкам, стосункам людей, суспільним і культурним явищам та процесам, спостерігати і робити власні висновки.

Використовуючи метод візуальних фрейм-блоків, я керуюся, насамперед, ефективністю кінцевого результату, роботою на перспективу. Саме це дає засади формування цілого комплексу життєвих компетентностей, що є досить актуальним на сьогодні, бо формує засади громадянськості та плекає активну життєву позицію людини [2].

Звичайно, немає й не може бути універсальних схем, придатних для всіх випадків організації системи навчання. Це не самоціль, а лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву і, найголовніше, - саморозкриттю та саморозвитку особистості.

Література:

1. **Пехота О. М.** Професійна індивідуальність майбутнього вчителя. "Педагогіка і психологія". Вісник Академії педагогічних наук України. — 1994. — № 5. — С. 106.
2. Родигіна І.В. Компетентісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Вид.гр. «Основа», 2005.
3. Формування самоосвітньої компетентності учнів / К. «Шкільний дім », 2008. – 128.
4. Щербань Т. Модель компетентного випускника. Завуч. – 2005. - №28.

Boyko G.G., Fesenko V.I.

Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Healthcare of Ukraine

**TOPIC “SCHISTASIS OF THE UPPER LIP AND PALATE” FOR
INDEPENDENT PREPARATION FOR A SEMINAR WITH INTERNS IN
SURGICAL DENTISTRY**

Summary. The seminar is one of the active training sessions, it is able to deepen and consolidate the information received, the material studied, develop thinking ability, communicate the information, reveal a penchant for scientific work.

Key words: intern-doctor, seminar, discussion, analysis of patients, exchange of experience, non-union of upper lip and palate.

The birth of a child with a congenital facial deficiency brings severe suffering both to the child (eating and breathing disturbance) and to the parents who, not knowing the origin of such a deficiency, seek a cause in themselves, blaming each other for inferiority, sometimes leading to a breakdown in family relationships.

The main goal of the seminar on the topic “Schistasis of the upper lip and palate” is to increase the activity of interns in studying this material, encouraging them to work independently with literature under the guidance of a teacher, since the information on this topic is too voluminous to fully bring it during the learning process. Therefore, we give great attention to self-training of interns.

It should be noted that when studying this topic, the focus should be mainly on the correct modern terminology. The old terms “harelip” and “cleft palate” should be made a thing of a past, as they cause panic in the family of a child. The term “non-union” of the lips and palate is correct, which is formed due to the non-union of the corresponding processes of the maxillofacial region.

Considerable attention should also be paid to the causes and pathogenesis of the occurrence of this pathology, especially the fact that the etiological factors of non-union of the upper lip and palate are divided into exogenous and endogenous.

Exogenous factors include ionizing radiation, irrational administration of medicines in the first months of pregnancy (especially in the first trimester - the period of upper lip and palate formation). A significant role in the occurrence of non-union belongs to unhealthy habits of future parents (smoking, alcohol, drugs). Mechanical effects include: multiple pregnancy, uterine malformations, uterine tumours, damage.

Endogenous factors include maternal diseases in the first months of pregnancy (hypoxia, vitamin deficiency, infectious diseases, hepatitis, AIDS, pyelonephritis and others). The endogenous factors also include the mental state of the expectant mother, the age of the parents, pathological heredity (non-union of the lips and palate can be transmitted both by dominant and recessive signs).

To understand the mechanism of non-union occurrence, it is necessary to know the mechanism of formation of the lip and palate.

Lip and palate formation begins at the 6th week of pregnancy, until 11 weeks the lip and hard palate form, and by the end of the 12th week fragments of the soft palate grow together.

During self-preparation, great attention should also be paid to the classification of non-union of the upper lip and palate.

There can be distinguished:

- **Unilateral** non-union,
- **Bilateral** non-union of the upper lip, which may be incomplete, complete and hidden.

Incomplete (partial) non-union is when the soft tissue defect of the upper lip does not reach the lower compartment of the nasal opening.

Complete non-union is a defect of the upper lip along the entire height, with the capture of the lower part of the nasal opening, sometimes partially the nasal passage.

Hidden non-union is the non-union of the circular muscle, which is manifested by a linear groove on the skin of the lip and a hollow on the red border.

Bilateral non-union of the upper lip can be isolated (without a bone defect in the upper jaw) and combined (with a simultaneous defect in the alveolar process and the hard and soft palate).

The clinical form of non-union of the palate is a congenital **one- or two-sided, non-union of the alveolar ridge, hard and soft palate, and congenital non-union of the soft palate.**

Most babies with congenital non-union of the upper lip and palate are born on time, but from the first days they have unfavourable living conditions due to impaired function of sucking, swallowing and breathing, as well as disfigurement of the face.

Already at the first feeding, the baby is in a different position than its peers: it cannot take the mother's breast. Usually, when sucking, a baby covers the nipple of the mother's breast and part of the main circle bordering it; while the lower jaw and tongue

are lowered. Due to the movements of the tongue and lower jaw one after another, negative pressure is created in the oral cavity. The child, clicking on the area of the nasal mug, squeezes milk from the excretory ducts.

When the upper lip is not fused, sealing of the nipple grip is not formed and therefore the act of sucking becomes impossible. Violation of natural feeding leads to reduced nutrition and reduced intake of vitamins in the child's body.

Schistasis of the upper lip and palate causes a violation of nasal breathing: this disrupts the process of air cleaning, warming and moisturizing. Food residues also enter the respiratory tract. Weakened by constant malnutrition, the child in these conditions is especially susceptible to inflammatory diseases of the upper respiratory tract and pneumonia. The type of respiration and impaired nasal breathing depends on the type of non-union.

In patients with congenital non-union, hearing loss occurs due to chronic inflammatory processes in the middle ear (eustachitis, otitis media).

One of the most serious complications of congenital palatine congestion is speech impairment. Violation of the palate integrity lead to free passage of air not only through the mouth, but also through the nose, which causes a special shade of voice - nasal (rhinolalia aperta).

For intern doctors, it is very important to know and be able to provide advice on the care and feeding of a child with congenital non-union of the upper lip and palate, as in all medical institutions the staff is aware of the proper care for such new-borns.

Immediately after the birth of a child with non-union, a consultation with the maxillofacial surgeon is necessary in order to determine the feeding methods and subsequent surgical intervention. Consultation of a paediatrician and a dentist while still in the hospital is very important, a qualified examination of specialists will help determine the severity of the birth defect, establish the presence or absence of other birth defects and evaluate the general condition of the new-born. As a result of joint consultation, the child will be assigned an individual diet.

In case of the palate non-union, it is better to feed the child in a half-sitting position, while the milk flows down the tongue into the throat and does not enter the nose, the child adapts itself to feeding.

Surgical treatment of congenital malformations of the upper lip and palate is one of the main problems of reconstructive maxillofacial surgery.

Cheiloplasty is the general name for plastic surgery to eliminate natural imperfections or deformities of the lips.

Rhinocheiloplasty - in addition to the restoration of the upper lip, the cartilage of the nose is simultaneously corrected and the wrong position of the muscles of the mouth and nose is eliminated. The most optimal period of cheiloplasty is 4-6 months.

Uranoplasty is the general name for plastic surgeries for eliminating defects in the hard palate.

Uranostaphyloplasty - surgical interventions for the simultaneous elimination of hard and soft palate. The most optimal period of uranoplasty is 2-4 years.

Thus: in our opinion, knowing these basic principles in congenital malformations - non-union of the upper lip and palate, an intern doctor has the opportunity to take part in an advisory appointment and make a presentation at a seminar-conference.

LITERATURE:

1. Glazunov O.A. The principles of Bologna process in the integrated teaching of dental disciplines at the Department of Dentistry FPO DGMA / O.A. Glazunov // In the book "Achievements and prospects of postgraduate education", dedicated to the 35th anniversary of the FPO DGMA. - 2008. - p.24.

2. Gordyuk M.M. Organization of the educational process with interns at the Department of Dentistry FPO / M.M. Gordyuk, G.G. Boyko // Materials of the scientific-practical conference "Theoretical and clinical aspects of medical and social examination and rehabilitation", dedicated to the 30th anniversary of the Department of Medical social expertise.

3. Timofeyev A.A. Independent work of students / A.A. Timofeyev, S. Vitkovskaya, S.V. Maksymcha // Modern Dentistry. - 2009. - No. 1. - p. 143-145.

4. Gromov A.V. Information technology in the educational process: problems, development prospects (invitation to discussion) / O.V. Gromov, R.A. Kotelevskiy // Modern dentistry. 2010. - No. 5.- p. 108-110.

Социална педагогика

Маясар Ғ.С.

Учитель английского языка

КГУ «Основная средняя школа имени М.Жапакова»

село Айгыржал, Шетский район, Карагандинская область, Казахстан

Абдикулова Б.А.

Выпускница филологического факультета КарГУ имени Е.А.Букетова

Специальность – «Журналистика»

СЛЕНГ И КУЛЬТУРА РЕЧИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ

Речевая культура – это часть культуры народа, связанная с использованием языка. В нее включается сам язык, его этническая специфика, функциональные и социальные разновидности, воплощенные в устной или письменной форме.

Речевая культура молодежи является пластичной речевой средой, которая быстро реагирует на появление нового в обществе, и эти изменения находят свое выражение в структуре общения.

Речевая культура молодежи – это действительно наиболее актуальная тема в современном мире, ведь они наше будущее. В современных условиях глобализации, интеграции и демократизации, когда сознание общества в целом изменяется, приспособляется, перестраивается, молодежь формируется и развивается уже в новом времени с новыми взглядами, с новым подходом к жизни, с новым мышлением. Молодежь, как известно, играет важную роль в жизни общества. С развитием общества развивается и речь молодежи, но, к сожалению, не в хорошую сторону. Появляется все больше новых слов, сленгов, которые они используют в повседневной жизни. Конечно, эту проблему невозможно решить за один день, за месяц или за несколько десятилетий, потому что само понятие сленга получило широкое распространение, начиная с XIX века. Считается, что слово «сленг» впервые появилось в английской речи в XIX века - в то время сленг являлся синонимом оскорбления. Позже это слово ассоциировалось с бедностью, потому что именно бедняки часто использовали его в своей речи. А уже в наше время слово «сленг» приобрело значение разговорной

речи. Само слово «сленг» происходит от английского «slang» экспрессивно и эмоционально окрашенная лексика разговорной речи, отклоняющаяся от принятой литературной языковой нормы. Сленг распространён главным образом среди школьников, студентов, военных, молодых рабочих. Однако сленги используют не только молодые люди, но порой и взрослые люди.

Мы задаемся вопросами:

Почему молодые люди используют сленг в своей речи?

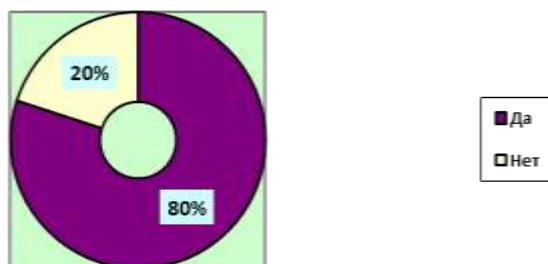
Что стало причиной?

Можно ли изменить их речь?

Вот на эти вопросы мы попытались найти ответы. Мы провели опрос у молодых людей в возрасте от 12-24 лет. Проводили опрос в школе у учащихся 5 и 7 классов, в университете у студентов 1-2 курсов. Опрос проводился в виде анкетирования у 60 человек.

По итогам опроса было выявлено следующее:

«Ты знаешь, что такое сленг?»

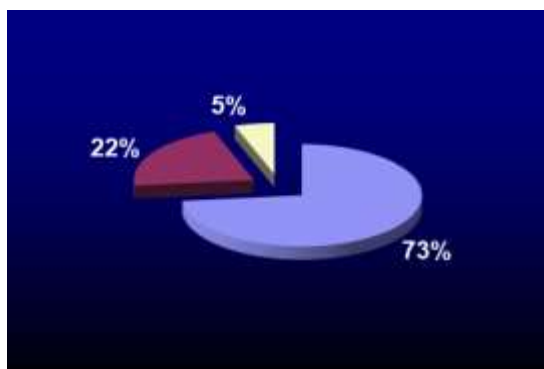

80% учеников ответили положительно.

20% не знали, что такое сленг и поняли только тогда, когда привели примеры.

«Как часто ты используешь сленги?»

Результаты показали, что для многих учащихся, а если быть точным 74% опрошиваемых используют сленги каждый день. Сленги стали частью их повседневной речи. Также 21% студентов ответили, что хоть и редко, но все же используют подобную лексику в своей речи.

74% используют каждый день

21% не часто

5% не используют совсем

«Почему вы начали использовать сленги?»

Исходя из результатов этого вопроса, мы смогли определить несколько причин использования сленгов в речи молодых людей. Выявили следующие причины:

- желание влиться в окружение
- интернет (социальные сети)
- недостаток словарного запаса
- модно.

Мы можем сделать вывод, что подростки подвержены влиянию своего окружения и чтобы влиться в общество, они используют те же слова, что и их друзья, хотят быть модными и современными. Больше всего сленгов используют подростки в возрасте от 12-16 лет. Они говорят, что им легче выразить свои эмоции и мысли через сленги. Например: Я ору с тебя – Ты очень смешной, Это так «няшно» (высшая степень восторга) смотрится – Это так мило смотрится, т.д.

Опрос показал, что самые часто используемые сленги это слова: блин, капец, инет, изи, ЛОЛ, сорян, короче, пипец, хавчик, нуу, ору.

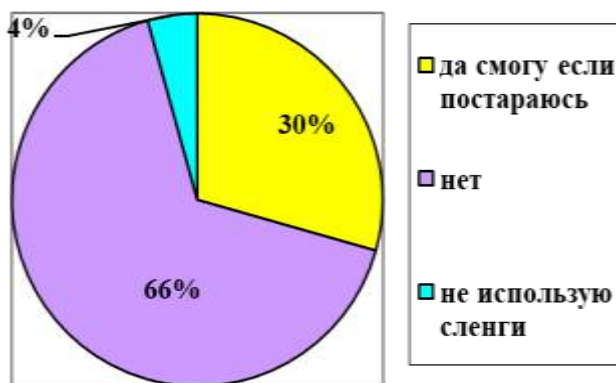
Но часто бывает так, что молодые люди не знают аналогов сленгов, то есть явно выраженный недостаток словарного запаса, что и приводит к искажению речи. Решение этой проблемы кажется на первый взгляд легкой: больше уделять времени чтению, но самая главная проблема "Как заинтересовать молодых людей в чтении книг? "

Технологии не стоят на месте, подростка XXI века невозможно представить без гаджетов и Интернета. Смартфон, планшет, нетбук –

неиссякаемый источник удовольствия для ребят и предмет беспокойства родителей. Значит, мы можем их заинтересовать только через интернет. Их часто используемое приложение инстаграм. В Инстаграмме можно запустить различные конкурсы на написание отзыва на книгу и, конечно же, поощрять активных участников, но это только один из вариантов. Так же можно открыть дебатные клубы, где они смогут развить свою культуру речи, что немало поможет им в будущем. Они научатся слушать друг друга, правильно изъясняться, а так же расширять кругозор. Появится новая среда, новое окружение для общения. И со временем у них сформируется грамотная речь. Речь развивается с детства и чтобы в будущем молодые люди не использовали подобную лексику учителям начальных классов с ранних лет нужно поставить правильную речь, требовать не использовать «слова - паразиты».

А смогут ли молодые люди не использовать сленги в повседневной жизни?

Это достаточно обнадеживает, ведь даже если 30% не будут использовать сленг. Эти 30% составят чье-то окружение. Они могут постараться говорить правильно.

Каждый человек должен начать с себя, то есть с самореализации, с самовоспитания. Вы должны понять сами, что хотите измениться к лучшему. Начать с малого и стремиться к большему. Пусть тогда ваша речь будет той малой частью, с которой вы начнете. Это не так трудно, как кажется. Согласитесь, вам гораздо приятнее будет беседовать с человеком, у которого богатый словарный запас и правильная поставленная речь.

Конечно, мы не можем кого-то заставить, либо указывать, но задумайтесь... Задумайтесь о вашей жизни, ведь язык – это один из важнейших показателей интеллекта, культуры человека. Это – ваше будущее.

Литература:

1. Акуленко Н. Культура речи как общественный фактор // Стратегия России. 2007. №1. С.49-55: URL: <http://sr.fondedin.ru/new/fullnews> (датаобращения 07.09.2012).
2. Берсиров Б.М., Берсиров Т.Б. Лингвистические аспекты функций языка в процессе нравственного воспитания молодежи // Вестник Адыгейского государственного университета. Сер. 2. Филология и искусствоведение. 2010. №3. С. 127-130.
3. Горбачевич К.С. Как говорят студенты? // Русская речь. 1977. №1. С. 50-56.
4. Козырев В.А., Черняк В.Д. Речевой портрет современного студента: культурная грамотность // Вестник Герценовского университета. 2007. №9. С. 21-25.
5. Сулейменова Э.Д. Языковая ситуация и языковое планирование в Казахстане / Э. Д. Сулейменова, Ж. С. Смагулова. Алматы: Казак Университеті, 2005. 344 с.

ПСИХОЛОГИЯ И СОЦИОЛОГИЯ

Обща психология

Идилева С.В.

Сертифицированный психолог-практик. Алматы

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ СТРЕССА И СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТИ В ПСИХОЛОГИИ

Понятие «стресс» подвергалось со временем существенным изменениям и стало более широким

В литературу по медицине и психологии слово «стресс» попало больше полувека назад. В 1936 году в журнале «Nature», в разделе «Письма к редактору», было опубликовано короткое сообщение канадского физиолога Г. Селье [1, с 47] (тогда еще никому неизвестного) под названием «Синдром, вызываемый разными повреждающими агентами».

Еще будучи студентом, Г. Селье [1, с 47] обратил внимание на тот факт, что различные инфекционные заболевания имеют сходное начало: общее недомогание, потеря аппетита, температура, озноб, ломота и боли в суставах. Г. Селье [1, с 47] предположил, что существует общая неспецифическая реакция организма на любую «вредность», направленная на мобилизацию защитных сил организма. Эту реакцию он назвал стрессом. Учение о стрессе в настоящее время получило достаточно широкую известность [2, с 58].

Термин «стресс» и его расшифровка первоначально были изложены всё тем же Г. Селье [1, с 47], который показал независимость процесса приспособления от характера раздражения или нагрузки. Воздействия могут быть самыми различными, но независимо от своих особенностей ведут к цепи однотипных изменений, обеспечивающих приспособление.

В соответствии с системным подходом, в наше время, стресс изучается с позиций физиологического, психологического, и поведенческого уровней. Одна из первых таких попыток была предпринята Р. Лазарусом [3, с 11]. Стресс физиологической природы представляет собой, по мнению автора,

непосредственную реакцию организма, сопровождающуюся выраженными физиологическими сдвигами на воздействие различных внешних и внутренних стимулов физико-химической природы. При этом величина физиологического стресса зависит от интенсивности воздействующего агента. Отличительные особенности психологического стресса заключаются в том, что он вызывается психическими стимулами, которые оцениваются как угрожающие. Именно Р. Лазарус [3, с 11], развивая учение о стрессе, выдвинул концепцию, согласно которой разграничивается физиологический стресс и психический (эмоциональный) стресс.

Представители первого направления рассматривают стресс как порождение внешней ситуации или, как определяет Л.М. Аболин [4, с 123], эмоциональная ситуация отождествляется со стрессором. Иначе говоря, стресс воспринимается как реакция на какие-либо воздействия, или как сами эти воздействия.

На наш взгляд, объективистский подход не учитывает того, что внешние напряженные условия являются стрессогенными только потенциально и не обязательно приведут к развитию стресса.

Субъективисты обозначают свой подход как интеракционную проблему, и представитель данного направления Н. Эндлер [5, с 315], рассуждая о любых проявлениях личности, в том числе о стрессе, отмечал в нем специфический способ взаимодействия субъекта с самим собой и с окружающей средой.

Основоположником субъективистского подхода считается уже упоминавшийся нами ранее Р. Лазарус [3, с 11], который обуславливал стресс двумя личностными особенностями:

- 1) представлениями о мире и себе и способностью брать на себя обязательства;
- 2) представлением о своих способностях влиять на последствия.

Похожие представления об эмоциональном стрессе можно найти и у В.Э. Мильмана, который рассматривает стресс, как функцию двух факторов: величины потребности в достижении и субъективной оценки вероятности достижения.

Обобщая различные взгляды на природу стресса в современной научной литературе, можно сказать, что термин «стресс» используется, по крайней мере,

в трех значениях. Во-первых, понятие стресс может определяться как любые внешние стимулы или события, которые вызывают у человека напряжение или возбуждение. В настоящее время в этом значении чаще употребляются термины «стрессор», «стресс-фактор». Во-вторых, стресс может относиться к субъективной реакции и в этом значении он отражает внутреннее психическое состояние напряжения и возбуждения. В-третьих, стресс может быть физической реакцией организма на предъявляемое требование или вредное воздействие.

Известный исследователь стресса Г. Селье [1, с 47] отмечает, что слово «стресс», так же как «успех», «неудача» и «счастье», имеет различное значение для разных людей. Поэтому дать его определение довольно трудно, хотя оно и вошло в нашу обыденную речь.

В последние годы проблема изучения нормы и предболезни привлекала к себе внимание многих исследователей. Например, академик О.Г. Газенко [5, с 52] пишет: «...Особенно сложной является оценка состояния на грани так называемых норм и патологии, когда ещё не развилось какое-либо конкретное заболевание, но равновесие между организмом и средой явно нарушено и состояние не может быть квалифицировано, как нормальное».

Проблемой стресса занимаются так же спортивные психологи. Особенно интересны исследования тех психологов и психогигиенистов, которые по своей работе заняты наблюдением практически здоровых лиц, чья деятельность проходит в чрезвычайно напряжённых условиях с особо сложными требованиями к механизму приспособления организма. С представителями такого рода деятельности связана работа спортивных психологов и психогигиенистов. Потому представляют интерес последние работы в спортивной психологии.

Недостатком большинства книг является отсутствие единой теоретической концепции, главного направления работы, нацеленной на практическую эффективность. Лишь В.А. Плахтиенко и Ю.М. Блудов в в своих работах представляют материал с позиции теории надёжности, а Б.А. Вяткин в работе «Управление психическим стрессом в спортивных соревнованиях» [5, с 1] - психического стресса. Отсутствие единой и сходной позиции приводит к таким различиям мнений, которые порой выглядят абсурдом. В.А. Плахтиенко и Ю.М. Блудов наглядно демонстрируют это, показывая, что за период с 1977 по 1980 год разными авторами дано 14 определений такого кардинального для

спорта понятия, как надёжность. И если такая путаница находится в исходной терминологии, то приходится ли удивляться, что даже основной смысл работы психолога в спортивной команде трактуется разными авторами по-разному.

Л. Леви обнаружил положительную корреляцию между интенсивностью эмоционального возбуждения, выделением адреналина и норадреналина с мочой. Ф. Элмадьян и др. указывали на такие же результаты, сравнивая выделения катехоламинов во время напряженных ситуаций у хоккеистов и боксёров. В современных исследованиях, оценивая травмирующее воздействие различных неблагоприятных факторов, возникающих в экстремальных ситуациях, на психическую деятельность человека, выделяют непатологические психоэмоциональные реакции и патологические состояния (психогении).

В последнее время ученые и практики разрабатывают специальные рекомендации для представителей стрессогенных профессий, спортсменов и люде, которые наиболее часто подвергаются стрессам в целях повысить психологическую устойчивость этих общества.

В работах, где изучаются психологические проблемы стресса доказывається зависимость поведения во время стресса от степени значимости ситуации, от психологической структуры личности (отношение человека к трудностям в работе, успеху и неудаче, уверенности и неуверенности в своих силах, направленности личности, уровня ее притязаний и реальных возможностей и т.п.

Помимо работ по стрессу в спорте встречаются работы некоторых ученых по стрессу в профессиональной деятельности. Центральным понятием в литературе по профессиональному стрессу является понятие контроля (то есть оценки и коррекции) способов и результатов деятельности. В работах Р.А. Каразек, посвященных созданию общей теории стресса рабочего места, на основании исследований проблемы контроля выдвинута гипотеза, что переживания стресса возникают при взаимодействии между двумя факторами - ответственностью и контролем («широта работы» и «психологические требования»). Высокую напряженность имеет такая профессия, в которой индивид при большой ответственности имеет недостаточный контроль над способами и результатами выполнения заданий.

Из всего выше нами сказанного можно сделать вывод, что понятие стресса рассматривалось в разное время и в разных направлениях и науках,

например, в спорте и в профессиональной деятельности человека. Именно поэтому, как нам кажется, нет одного определенного понятия стресса. Стресс в разное время и в разных направлениях определяется по-разному.

Литература:

1. Селье Г. На уровне целого организма. - М: Наука, 1972.
2. Мильман В.Э. Стресс и личностные факторы регуляции деятельности // Стресс и тревога в спорте. - М.: ФиС, 2003.
3. Лазарус Р.С. Теория стресса и психофизиологические исследования // Эмоциональный стресс / Под ред. Л.Леви. - Л.: Медицина, 1970.
4. Аболин Л.М. Психические механизмы эмоциональной устойчивости человека. Казань: изд-во КазГУ, 2007.
5. Управляем стрессом. - «Книги «Искателя», 2012.

Образователна психология

Підлісна С.В.

*науковий кореспондент лабораторії психології навчання імені І.О.Синиці
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України*

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Демократичні тенденції соціального розвитку України зумовили зміни цілей і цінностей розвитку освіти. Сучасний освітній простір характеризується новою парадигмою освіти, яка заснована на індивідуалізації і диференціації освіти, варіативності та альтернативності освітніх систем, прогностичності та адаптованості до змінних умов соціально-економічного середовища, інтересах і здібностях тих, хто навчається.

Розвиток освіти багато в чому визначає стан майбутнього суспільства, культури та особистості. «Освіта формує людину, озброює її знаннями, виховує громадянські якості, вміння думати й працювати, спілкуватись і відпочивати, жити суспільним чином і водночас бути індивідуально неповторною особистістю» [1, с. 11].

Сьогодні актуальними є саме інтерактивні технології навчання, коли відбувається співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де учень і вчитель є рівноправними суб'єктами навчання.

Питання застосування інтерактивних методів навчання у сучасних освітніх закладах широко досліджується вітчизняними і зарубіжними науковцями психолого-педагогічного профілю. Розробкою інтерактивного навчання займалися такі вчені, як Н.В. Артикуца, А.В. Євдокимов, М. А. Косолапова, Т.О. Ліщук, Г.П. П'ятакова, А.А. Панченков, О. І. Пометун, М.І. Скрипник та ін. Питання активності особистості, активізації її навчально-пізнавальної діяльності розглядали в своїх роботах Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський, Дж. Дьюї, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, Ж.Ж. Руссо та інші.

Особистість розвивається під впливом життєвих умов. Проте цей вплив відбувається опосередковано – через діяльність – специфічно людську форму ставлення до навколишньої дійсності, змістом якої є доцільне її перетворення.

Діяльність конкретизується відповідно до певних вікових періодів онтогенетичного розвитку людини у вигляді провідних її видів: ігрової, учбової, трудової.

Особливу роль у навчанні відіграють активні форми й методи або технології активного навчання, які спираються не тільки на процеси сприймання, пам'яті, уваги, а передусім на творче, продуктивне мислення, поведінку, спілкування [2, с. 27].

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це спільна діяльність, в якій викладач та учні є суб'єктами навчання. Педагог у цьому процесі виступає в ролі організатора процесу навчання, лідера групи.

Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської від слова «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [3, с. 9.].

Розробку елементів інтерактивного навчання ми можемо знайти в працях В.О. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70-80-х рр. (Ш.О. Амонашвілі, В.Ф. Шаталова, С.М. Лисенкової та інших), в теорії розвивального навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню цінностей, навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером

дитячого колективу [4, с. 7].

Інтерактивні технології навчання здебільшого базуються на особистісно-діяльнісному підході та включають неситуативні (діалог) та ситуативні (ігрові – імітаційні та неімітаційні, неігрові інтерактивні методи – аналіз та моделювання педагогічних ситуацій тощо) методи навчання.

Розвиток особистості і її становлення відбувається в процесі навчання, коли дотримуються певних умов: створення позитивного настрою для навчання; відчуття рівного серед рівних; забезпечення позитивної атмосфери в колективі для досягнення спільних цілей; усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених умовисновків; можливість вільно висловити свою думку і вислухати свого товариша; викладач не є засобом «похвали і покарання», а – другом,

порадником, старшим товаришем. Всім цим умовам відповідають саме інтерактивні технології навчання.

Реалізація інтерактивного навчання потребує від вчителя, на наш погляд, створення певних умов, що надають інші можливості для організації навчального процесу. До таких умов відносяться: багатосторонній тип комунікації, що відтворюється в навчальному процесі; сприятлива, позитивна психологічна атмосфера в класі під час уроку; норми спільної праці, що виробляються вчителем разом із учнями; спеціальне розташування меблів; обладнання навчальної аудиторії й різноманітні матеріали, що педагог і учні можуть використовувати під час занять.

До інтерактивних методів навчання відносять презентацію, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, «мозковий штурм», конкурси з практичними завданнями та їх подальше обговорення, проектування бізнес планів, проектів, проведення творчих заходів, використання мультимедійних комп'ютерних програм тощо.

Інтерактивне навчання відкриває для всіх учнів можливість співпраці зі своїми ровесниками, дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, сприяє досягненню високих результатів навчання.

Встановлено, що інтерактивне навчання створює необхідні умови для стимулювання, мотивування пізнавальної діяльності учнів, для забезпечення високого рівня їхньої активності і самостійності та сприяє налагодженню міжособистісної взаємодії між учнями і вчителями, створює продуктивну творчу атмосферу в навчальному закладі, що є основою для розкриття творчого потенціалу особистості як основи повноцінної її реалізації в усіх сферах життя.

Література

1. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
2. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов / Д.В. Чернилевский. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 437с.
3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. авт. – уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: АПН, 2002. - 135с.

PhD Pavliuk O. I.

*Higher State Educational Establishment of Ukraine
“Bukovinian State Medical University”, Ukraine*

TRANSFORMATIVE IMPACT OF STUDY ABROAD EXPERIENCE

Education abroad simultaneously captures and scares those who want to immerse themselves in the environment of new knowledge, which is absolutely clear. Teachers with a higher level of qualification guarantee substantial increase of knowledge of the student. The main secret of success is that each institution has developed a special methodology for presenting information, taking into account the individual capabilities of each student. Regardless of the level of training and luggage of knowledge, the program is interesting, accessible and understandable.

Research provides compelling support for the importance and efficacy of study abroad programs. We indicate the theoretical basis for study abroad experiences lies within two major learning theories: Transformative Learning Theory and Experiential Learning Theory.

Students who are given an opportunity to engage with professionals, clients, or peers in the context of hands-on experiences report higher levels of course comprehension [1]. We concluded students engaged in service-learning through their coursework were aware not only of the academic benefits of such opportunities, but also of the inter-personal, intra-personal, and societal benefits.

Many students who choose to study abroad are leaving their home for their first time. When they arrive in their new host country, they are fascinated by distinct cultural perspectives. Strange and Gibson reviewed a number of studies and concluded that by leveraging academic content with the geographic specifics, transformational learning is often the natural result [5]. Study abroad gives a better opportunity for personal development. There is nothing quite like being your own in foreign country. You might find that studying abroad really brings out your independent nature. Working in close collaboration with the college or university's international studies office, faculty will be confident the program is designed to meet their students' academic needs. Travel to an international location doesn't always ensure students will glean the most from the trip in relation to academic and cultural awareness.

Study abroad trips offer both physical and mental challenges as well as opportunities to students. As such, these challenges can impact the overall effectiveness of a study abroad trip if students are not properly screened for. Study abroad trips are meant to be a transformative or a life-changing experience, but a student's study abroad intentions can determine whether the trip is successful in producing these outcomes. Faculty leaders need to be prepared to handle every situation that could occur. Sometimes students view a study abroad trip as a glorified vacation and lose sight of the original academic purpose of the trip. Students who have expectations to improve their understanding of other countries and cultures are more likely to attend a study abroad trip [4]. Koernig discusses the principle of homophily where "individuals bond with and trust similar individuals" [3, p. 212]. Individuals are more likely to trust another individual who shares commonalities with them. This principle could help a faculty member screen for an individual who might have the wrong intentions for participating in a study abroad. The quicker students with poor intentions are identified the easier it will be to plan accordingly. Faculty who get to know their students and build homophily before departure also get the opportunity to prepare students for mental and physical challenges.

Enhancing and improving study abroad trips is best achieved through a comprehensive evaluation following each study abroad trip. The study abroad experience can serve as a novel approach to transformational learning of students as well as an opportunity for them to develop global skill sets. Such an instrument will collect data regarding demographic information of students, their evaluation of the trip preparation, their overall satisfaction of the trip and its faculty leaders, their overall review of the sites and activities involved in the trip, whether or not the study abroad trip was worth the money invested, and what specific skills or knowledge they may have acquired as a result of participating in the study abroad trip.

References:

1. Ash, S. L., Clayton, P. H., & Atkinson, M. P. (2005). Integrating reflection and assessment to capture and improve student learning. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 11(2), pp. 49-60.

2. Ibrahim, M. (2010). The use of community based learning in educating college students in Midwestern USA. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, pp. 392–396.
3. Koernig, S.K. (2007). Planning, organizing, and conducting a 2-week study abroad trip for undergraduate students: Guidelines for first-time faculty. *Journal of Marketing Education*, 29(3), pp. 210-217.
4. Luo, J., & Jamieson-Drake, D. (2015). Predictors of study abroad intent, participation, and college outcomes. *Research in Higher Education*, 56, pp. 29-56.
5. Strange, H., & Gibson, H. J. (2017). An investigation of experiential and transformative learning in study abroad programs. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study abroad*, 24(1), pp. 85-100.

CONTENTS

ИКОНОМИКИ

Логистиката

Залесский Б.Л. БЕЛАРУСЬ - КЕНИЯ: НАМЕЧЕНЫ ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ТОЧКИ РОСТА	3
Залесский Б. Л. БЕЛАРУСЬ - ТАДЖИКИСТАН: ПРИОРИТЕТ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ - СФЕРА ОБРАЗОВАНИЯ	6

ФИЗИЧЕСКАТА КУЛТУРА И СПОРТА

Физическа култура и спорт: проблеми, изследвания, оферти

Городинський С.І. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ У ВНЗ ЗА СУЧАСНИМИ ВИМОГАМИ.....	10
---	----

ФИЛОЛОГИЧЕСКИТЕ НАУКИ

Майчин език и литература

Марченко Т.А. «ВИГНАНЕЦЬ І ЧОРНА ВДОВА» ТА «ЧЕРВОНИЙ. БЕЗ ЛІНІЇ ФРОНТУ» АНДРІЯ КОКОТЮХИ	13
---	----

ФИЗИКА

Физика на твърдото тяло

Усманов Н.Н., Куницын В.Е, Салецкий А.М. ИЗМЕНЕНИЕ ТЕМПЕРАТУРЫ ВОЗДУХА ВБЛИЗИ ПРОВОДНИКА ПРИ ПРОТЕКАНИИ ЭЛЕКТРИЧЕСКОГО ТОКА. 16	16
---	----

Радиофизика

Гуцул О.В., Слободян В.З. ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХРОВИХ СТРУМІВ У ДИСКАХ РІЗНИХ МЕТАЛІВ.....	19
---	----

МАТЕМАТИКА

Приложна математика

Яшина О.М, Тепленко В.А. РОЗРАХУНОК КІЛЬКОСТІ РОБОЧИХ МІСЦЬ ОПЕРАТОРІВ CALL-ЦЕНТРУ	23
--	----

ПЕДАГОГИЧЕСКИ НАУКИ

Проблеми на обучението на специалисти

Зуб Г. В. ЩОДО СТРУКТУРИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	26
---	----

Бойко Г.Г., Фесенко В.І. ТЕМА «ПРИРОДЖЕНІ НЕЗРОЩЕННЯ ВЕХНЬОЇ ГУБИ ТА ПІДНЕБІННЯ» ПРИ САМОСТІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ДО СЕМІНАРУ З ЛІКАРЯМИ ІНТЕРНАМИ ПО ХІРУРГІЧНІЙ СТОМАТОЛОГІЇ.....	30
Султанова С. Г. РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ – ҰЛТТЫҚ ҚОЛӨНЕР АЯСЫНДА	35
Глубоченко О.В., Дудко О.Г., Глубоченко В.Г. TESTS AS ASSESSMENT METHOD IN MEDICAL EDUCATION	38
Методически основи на учебния процес	
Кондратова М. В. КОНЦЕПЦІЯ «РОЗУМНЕ МІСТО» ЯК МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ	44
Стратегически насоки на реформата в системата на образованието	
Міщенчук В. В., Міщенчук М. І. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗНО В СВІТЛІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ	51
Съвременните методи на преподаване	
Борщова О. І. ФРЕЙМ-БЛОК – ДІЄВИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ.....	54
Boyko G.G., Fesenko V.I. TOPIC “SCHISTASIS OF THE UPPER LIP AND PALATE” FOR INDEPENDENT PREPARATION FOR A SEMINAR WITH INTERNS IN SURGICAL DENTISTRY	58
Социална педагогика	
Маясар Г.С., Абдикулова Б.А. СЛЕНГ И КУЛЬТУРА РЕЧИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ	62
ПСИХОЛОГИЯ И СОЦИОЛОГИЯ	
Обща психология	
Идилева С.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ СТРЕССА И СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТИ В ПСИХОЛОГИИ	67
Образователна психология	
Підлісна С.В. РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	72
Павлюк О. І. TRANSFORMATIVE IMPACT OF STUDY ABROAD EXPERIENCE.....	75
CONTENTS	78

254710
254723
254480
254713
254357
254680
254692
254471
254560
254572
254685
254681
254729
254246
254701
254714
254724
254579
254705